Плённай працы і цяпла ў вашым доме!

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

№ 100(5282)
Субота,
1 верасня
2001 года

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
80 руб.

Шаноўныя калегі! Дарагія вучні, навучэнцы і студэнты! Паважаныя бацькі!

Шчыра віншую вас з Днём ведаў, з пачаткам новага навучальнага года. Пасля цёплага лета для кожнага з нас, хто мае самае непасрэднае ці апасродкаванае дачыненне да школы, з гэтага дня прыбавіцца шмат клопатаў і прыемных турбот. У настаўнікаў і выкладчыкаў — пра тых, хто ўпершыню пераступіў парог школы, пра вучняў, доўгачаканыя галасы якіх сёння запоўнілі ветлівыя і прыбраныя класы, навучэнцаў прафтэхвучылішчаў і каледжаў, студэнтаў, што выбралі свой прафесійны шлях. У мам і татаў — пра сыноў і дачок, якія працягваюць вечную повязь часу — набыцця ведаў. Адным словам, усе мы павінны адчуваць бацькоўскую адказнасць за будучае нашых пакаленняў, нашай сінявокай Беларусі. Адсюль такія шчырыя і руплівыя намаганні пра тое, каб у класе, аўдыторыі было ўтульна і цёпла, каб мацнелі, гартаваліся розум, пачуцці і душы цяперашніх і будучых грамадзян нашай Радзімы.

Наш час няўмольна патрабуе перамен у адукацыі не толькі ў агульнаадукацыйнай школе, а і ў вучылішчы, тэхнікуме, у ВНУ. Гэта яскрава засведчвае жыццё, вымагаецца інтэлектуальным пошукам сучаснага грамадства. Рэформа школы набыла рэальнае ўвасабленне.

Нягледзячы на нястачу і слату, сённяшняя школа выйшла на новыя рубяжы, годна нясе сцяг адукацыйных перамен, апрабіруе і ажыццяўляе намечанае.

Дарагія калегі! Краіна ганарыцца вашым непрыкметным і сціплым подзвігам, які вы штодня здзяйсняеце ў школьных і студэнцкіх аўдыторыях. Вы запальваеце нязгасны агонь ведаў і пазнання, дапамагаеце дзяржаве рабіць важныя крокі на шляху сацыяльнага і эканамічнага прагрэсу.

Перакананы і ўпэўнены, што і Прэзідэнт, і ўрад нашай краіны бачаць у вас, паважаныя педагогі, магутны падмурак дабрабыту беларускага народа, які ладзіць нам з вамі ўжо сёння — сваёй няўрымслівасцю, энергічнасцю і адданасцю ў працы. Гэта было падкрэслена на адным з апошніх пасяджэнняў урада кіраўніком краіны А.Р.Лукашэнкам.

Прыемна адчуваць, шаноўныя калегі, што беларускі вопыт школьных пераўладкаванняў вывучаецца на арэне міжнароднага жыцця. Ваш прафесіяналізм, высокая чалавечая годнасць, майстэрства — выразнік плёну педагагічнай навукі і практыкі, будучыні адукацыі XXI стагоддзя. А яно, упэўнены, будзе стагоддзем, галоўнай каштоўнасцю якога стане высокаадукаваны чалавек.

Вяхой адукацыйнага жыцця рэспублікі закліканы стаць II з'езд настаўнікаў, які мае адбыцца ў лістападзе 2001 года. На ім педагагічная грамадскасць краіны падвядзе вынікі ажыццяўлення намечанага, зверыць з перадавым сусветным вопытам свае крокі і вызначыць перспектывы далейшага развіцця адукацыі на Беларусі.

Дарагія навучэнцы! Жадаю вам моцы ў авалоданні скарбніцай чалавечага існавання — традыцыйнымі ведамі і інтэлектуальнымі набыткамі сучаснікаў, натхнення, цікаўнасці і заўзятасці ў навучанні, багатага школьнага і студэнцкага жыцця. Няхай будзе шчаслівым і плённым падарожжа ў краіну ведаў.

Шаноўныя бацькі! Будзьце цярплівымі да сваіх дзяцей, мудра стаўцеся да іх патрэб і цікавасцей, спрыяйце іх інтэлектуальнаму росту, беражыце і вучыце берагчы здароўе. Мы з вамі маем адну мэту — каб нашы дзеці выраслі здаровымі, разумнымі, мужнымі, каб маглі зрабіць для грамадства, а значыць і для сябе, больш за папярэднія пакаленні: жыць заможна, у дабрабыце і згодзе.

Паважаныя калегі, дарагія сябры! Рады жадаць вам моцнага здароўя, плённай працы, шчаслівага сямейнага ўладкавання, утульнасці і цяпла ў вашым доме і, канешне, удзячных і ветлівых навучэнцаў, студэнтаў і слухачоў.

З прыязнасцю і добрымі пачуццямі Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Васіль СТРАЖАЎ.

У Новай Папіне — новая школа

Напярэдадні Дня ведаў у вёсцы Новая Папіна (Драгічынскі раён) адчыніла дзверы новая школа, парог якой сёння пераступілі 250 вучняў.

На мітынгу, прысвечаным гэтай сапраўды значнай і, на жаль, рэдкай па сённяшнім часе падзеі, часта гучалі іншасказанні "палац", "церамок"... Будынак сапраўды на палац і церам падобны. Перш за ўсё адмысловай архітэктурай, чырвонымі (з металачарапіцы) дахамі і дашкамі з маляўнічымі вежамі...

Сапраўды — школа XXI стагоддзя. Роўнай ёй па шмат якіх параметрах няма пакуль ні ў вобласці, ні ў Беларусі. Асабліва велічна глядзіцца яна на фоне размешчанага насупраць прыземістага старога будынка (да ўсяго, нетыпавога), які, як патлумачыў дырэктар сярэдняй школы Аляксандр Тынковіч, ужо і рамонту не падлягае. Неўзабаве на гэтым месцы зашумяць дрэвы, якія дапоўняць рукатворную прыгажосць.

Менш за ўсё на мітынгу гаварылася пра цяжкасці, якімі суправаджалася будаўніцтва. І гэта зразумела — свята, ды якое! Між тым быў момант, калі будоўлю ледзьве не закансервавалі. Справа ў тым, што першапачаткова аб'ект фінансаваўся Мінфінам рэспублікі. І вось у 1998-м з-за недахопу сродкаў работы на ім вырашана было прыпыніць. Кіраўнік раёна Сяргей Паўлавіч Мамацюк змірыцца з гэтым не пажадаў і ў рэшце рэшт дамогся, каб фінансаванне ўзяла на сябе вобласць. Як заўважылі будаўнікі, пры спрыяльных умовах яны затрацілі б на ўвядзенне 14 месяцаў. На самай жа справе працаваць давялося пяць гадоў. На будаўніцтва выдаткавана больш за паўтара мільёна долараў. У гэтай жа суме — забеспячэнне школы сучасным абсталяваннем для майстэрняў і харчблока, спартзалы, камп'ютэрнага класа, а таксама — наглядным дапаможнікамі. Акрамя таго, госці, што прыбылі на наваселле, падаравалі вучням сучасны лінгафонны кабінет, тэлевізар, відэамагнітафон, музычны цэнтр, ксеракс...

Пасля таго, як ветэран педагагічнай працы Галіна Васільеўна Калганка павесіла на дзверы новай навучальнай установы сімвалічны вянок, пачаўся агляд светлых, прасторных кабінетаў, тут жа, ва ўтульнай актавай зале, педагогі правялі раённую жнівеньскуюнараду.

Анатоль КРЭЙДЗІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: **начальнік** будаўнічага ўпраўлення № 2 Мікалай Мемех (злева) перадае **сімвалічны ключ ад школы яе дырэктару Аляксандру Тынковічу; першы раз у першы клас прыйшла за ведамі Марына Гачыкян; новы будынак школы.**

Фота Сцяпана СУПРУНА.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі дасылае шчырыя віншаванні з новым навучальным годам настаўнікам, выкладчыкам, усім работнікам адукацыі.

Шаноўныя калегі!

Вашы адказнасць і самаадданасць абранай прафесіі дазваляюць школе нават ва ўмовах недастатковага фінансавання працаваць вынікова і стабільна, спрыяюць забеспячэнню сацыяльнага міру і пакою ў грамадстве.

Таму сістэма адукацыі мае ўсе падставы на асаблівае стаўленне дзяржавы, улады да яе матэрыяльнага становішча. Але, на жаль, у апошнія гады галіноваму прафсаюзу прыходзіцца на ўсіх узроўнях уздымаць голас у абарону сацыяльнага статуса педагога і годнай аплаты яго працы, выступаць супраць хранічных затрымак і без таго сціплых настаўніцкіх заробкаў.

Наша адзінства і арганізаванасць, ваша падтрымка справядлівых патрабаванняў прафсаюза дазваляюць нам прынцыпова і важка абараняць інтарэсы галіны, яе работнікаў, спадзявацца на лепшае. Хай жа новы навучальны год, які азнаменаваны маючым адбыцца II з'ездам настаўнікаў рэспублікі і прыняццем новага закона аб адукацыі, стане годам добрых перамен у настаўніцкім дабрабыце.

Жадаю усім, хто аддае свае розум і сэрца справе выхавання і адукацыі моладзі, творчага натхнення, прафесійнага задавальнення і плёну ў працы.

Шчаслівай вам долі і моцнага здароўя, добрага жыццёвага уладкавання!

Дабра і міру вашаму дому.

З павагай Старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі Тамара ЧОБАТАВА.

Спажывецкія веды — на факультатыве

З новага навучальнага года ў 36 школах Беларусі (8-9 класы) уводзіцца новы факультатыўны курс "Асновы спажывецкіх ведаў". Ініцыіравала яго "Беларуская таварыства абароны спажыўцоў" пры садзейнічанні Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Факультатыў будзе спрыяць павышэнню прававой спажывецкай культуры моладзі, якая ўступае ў самастойнае жыццё. Спажывец, дасведчаны ў сваіх правах, з'яўляецца каталізатарам развіцця цывілізаваных рынкавых адносін. Побач з вытворцам і гандляром (выканаўцам паслуг) ён стане паўнамоцным удзельнікам спажывецкага рынку, створанага якраз для задавальнення ягоных жа запытаў.

Так, у Маладзечне гэтая грамадская арганізацыя прыняла канкрэтныя практычныя захады, каб названы курс быў уключаны ў якасці паўнамоцнага прадмета у вучэбны расклад васьмі школ. У іншых навучальных установах горада гэты курс будзе асвятляцца на пазашкольных занятках.

Таварыства парупілася, каб быў выдадзены і разасланы па школах дапаможнік "Асновы спажывецкіх ведаў", загадзя (двойчы — у маі і жніўні) праведзены заняткі з выкладчыкамі, дзе ўводзіцца выкладанне новага курса. У іх прынялі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства адукацыі, Міністэрства аховы здароўя, Дзяржстандарту Беларусі, Інстытута сучасных ведаў.

Наш кар.

Кароткае інтэрв'ю

Жаданне вучыць і вучыцца

Новы навучальны год — заўсёды новыя маладыя настаўнікі. Хвалявання ў іх дастаткова: як гаворыцца, першы раз у першы клас. Кожнага з іх чакае школа, вядомая і невядомая. Цікава, а як яны ўяўляюць школу дваццаць першага стагоддзя? Якімі павінны быць настаўнік і вучань у гэтай школе? З такімі пытаннямі я і звярнулася да маладых настаўнікаў.

Дзіна Анатольеўна Капытава, настаўніца малявання сярэдняй школы № 22 Мінска:

— Настаўнік павінен быць прафесіяналам сваёй справы, каб даць вучню сапраўды трывалыя веды. Вучні бываюць розныя, але ўсе яны — вучні, таму павінны набываць веды. Я, як настаўнік малявання, сваёй мэтай бачу зацікавіць дзіця мастацтвам і каб гэтую зацікаўленасць яно захоўвала як мага больш. Школа ж дваццаць першага стагоддзя павінна развіваць гарманічную асобу.

Наталля Аляксандраўна Снегірова, настаўніца беларускай мовы і літаратуры і польскай мовы гімназіі № 7 Мінска:

— Школа дваццаць першага стагоддзя... Перш за ўсё ў гэтай школе павінен быць рэалізаваны гуманны падыход да адукацыі і развіцця асобы, які, на жаль, адсутнічае ў нашых школах. Дзіця ў школе падвяргаецца агрэсіі з боку настаўніка: яго проста нагружаюць ведамі. Настаўнік жа павінен быць хаця б крыху больш адукаваным за таго настаўніка, якога мы бачым зараз, а вучань — карэктным.

Таццяна Яўгенаўна Ладур, настаўніца беларускай мовы і літаратуры і геаграфіі гімназіі № 7 Мінска:

— Школа дваццаць першага стагоддзя, на маю думку, павінна быць такой, якую ў свой час скончыла я — справядлівай, гуманнай, дзе паважаюць асобу кожнага вучня. Настаўнік і вучань павінны працаваць разам ва ўзаемапавазе і ўзаемапаразуменні.

Вось такія меркаванні настаўнікаў, якім і ствараць новую школу. Трэба сказаць, што цяжкасцяў на іх шляху будзе дастаткова, але побач з імі будуць крочыць ужо вопытныя педагогі, якія таксама падзяліліся сваімі думкамі наконт школы дваццаць першага стагоддзя.

Валянціна Віктараўна Басава, настаўніца рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 182 Мінска:

— Хачу бачыць школу зусім не такой, якая яна ёсць сёння. Калі казаць пра яе мадэль, то самае галоўнае — дзіця павінна ў школу ісці з задавальненнем. Аб'ём ведаў — не асноўнае: людзі вучацца ўсё жыццё. Вельмі важна, каб у душы дзіцяці жылі дабро і любоў і каб іх яно сустракала ў школе заўсёды. Настаўнік — той чалавек, які, нягледзячы ні на што, любіць сваіх вучняў, калі іншы раз нават бацькам на гэта часу не хапае. А вучня хацелася б мець такога, каб, гледзячы на яго, не знікала вера ў шчаслівае будучае маладога пакалення і адпаведна — нашай краіны.

Мікалай Уладзіміравіч Шэндзераў, дырэктар сярэдняй школы № 86 Мінска:

— Якім павінен быць вучань? У вучня павінна быць жаданне вучыцца, а ў настаўніка — жаданне вучыць. Школа павінна быць для дзіцяці, а не дзіця — для школы.

Людміла Сцяпанаўна Мялік, настаўніца музыкі і сусветнай мастацкай культуры сярэдняй школы № 133 Мінска:

— Неабходна, каб вучань у школе меў магчымасць не толькі выхоўвацца і набываць веды, але і жыць нармальным жыццём, як у любым іншым асяроддзі. Сучасная школа павінна імкнуцца да наладжвання міжнародных сувязей з іншымі агульнаадукацыйнымі ўстановамі, каб вучні і настаўнікі мелі доступ да інфармацыі любога напрамку.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Прэзентацыі

Падручнікі ёсць! Галоўнае — яны адбыліся

Так у сваім выступленні падчас прэзентацыі падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў для 4-га класа агульнаадукацыйнай школы з 12-гадовым тэрмінам навучання заявіла, прадстаўляючы прысутным падручнік "Нямецкая мова" для 4-га класа з беларускай і рускай мовамі навучання, яго аўтар — прафесар кафедры методык Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага універсітэта Антаніна Будзько.

Лічу, згодна з уступным словам вядучага прэзентацыі Уладзіміра Лістраценкі, намесніка дырэктара Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання, у жыцці агульнаадукацыйнай школы адбылася значная падзея. Яе адметнасць у тым, што ўпершыню заяўлены падручнікі і вучэбныя дапаможнікі для агульнаадукацыйнай школы рэфармаванага тыпу — з 12-гадовым тэрмінам навучання.

Намеснік дырэктара Нацыянальнага інстытута адукацыі Алег Лісейчыкаў засяродзіў увагу прысутных на тым, што новым падручнікам і вучэбным дапаможнікам для чацвертакласнікаў 12-гадовай школы папярэднічала самая карпатлівая праца, скрупулёзная падрыхтоўка. Алег Еўдакімавіч у прыватнасці зазначыў, што гэтыя кнігі ўжо прайшлі апрабацыю ў школах рэспублікі.

Пры канчатковай іх дапрацоўцы былі ўлічаны заўвагі настаўнікаў, метадыстаў, бацькоў вучняў і ўвогуле, так бы мовіць, шырокай школьнай грамадскасці. Аўтары падручнікаў, на яго думку, пры іх напісанні скарысталіся такімі паняццямі як фундаменталізацыя і гуманітарызацыя адукацыі, практычнымі і навуковымі напрацоўкамі школы, арганізацыі адукацыі яшчэ ў савецкія часы.

Алег Еўдакімавіч падкрэліў: ёсць магчымасць гаварыць пра беларускі феномен па стварэнні падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў як найлепш адпаведных і сугучных новай рэфармаванай школе. Пакуль нідзе на тэрыторыі краін, якія ўваходзяць у склад СНД, няма такой практыкі стварэння, апрабацыі падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў, як у Рэспубліцы Беларусь. Тут грунтоўна ўлічаны эвалюцыйны падыход да рэфармавання школы.

Тэарэтычныя выкладкі Алега Лісейчыкава праілюстраваў адзін з аўтараў падручніка "Беларуская мова" для 4-га класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання кандыдат філалагічных навук, намеснік дэкана філфака БДУ Віктар Красней (ён і ягоны сааўтар Яўген Лаўрэль стварылі падручнік, які летась быў у ліку лепшых, набыў пэўную вядомасць). Пры стварэнні падручніка аўтары зыходзілі з таго, што чацвёртакласнікі павінны быць падрыхтаванымі да асэнсавання пэўных (даступных іх узросту) рэаліяў і паняццяў. Віктар Пятровіч зазначыў, што беларуская мова — гэта своеасаблівая з'ява, пры дапамозе якой вучань успрымае адметнасць навакольнага асяроддзя. На яго думку, яна з'яўляецца не толькі сродкам узаемін, але і ўтрымлівае духоўнае святло, самабытнасць беларусаў як нацыі. Нельга, скажам, растлумачыць, чаму па-нашаму не "август", а "жнівень"...

У адрозненне ад першых варыянтаў падручніка, сённяшні імкнецца дэманстраваць адзінства, сугучча выхавання і навучання.

Прыемныя ўражанні пакінула знаёмства з падручнікам "Беларуская літаратура". Аўтар, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларусазнаўства Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта Зоя Мельнікава, якая "абараняла" яго на прэзентацыі, здолела абгрунтаваць як аб'ём так і змест кнігі. У падручніку, удала адаптаваным да праграмы, звернута ўвага як на асновы літаратурнай адукацыі, так і на моўную культуру.

Прысутныя — настаўнікі, навукоўцы, супрацоўнікі выдавецтваў — цёпла ўспрынялі расказ прафесара кафедры методыкі Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага універсітэта Антаніны Будзько, аўтара падручніка "Нямецкая мова".

Антаніна Піліпаўна скарысталася паслугамі недзяржаўнага выдавецтва "Кавалер". Яна знайшла тут падрымку, упэўнілася ў кампетэнцыі, дасканалым веданні выдавецкай справы, а галоўнае — у жаданні, уменні выдаць падручнік, так патрэбны і прыдатны для школы рэфармаванага тыпу.

Дырэктар выдавецтва Канстанцін Хацяноўскі паведаміў вашаму карэспандэнту, што яно і надалей будзе супрацоўнічаць з творчымі аўтарамі, спрыяць выпуску падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў для школ краіны...

Часам прэзентацыя набывала форму дыскусіі, на якой ішла зацікаўленая размова: якім па форме, змесце павінен быць падручнік сённяшняй школы.

Актыўны ўдзел (з выказваннем прынцыповых крытычных заўваг, ацэнак, прапаноў) у правядзенні прэзентацыі прынялі вучоныя-гісторыкі Уладзімір Кошалеў і Эдуард Загарульскі, аўтары падручнікаў Валянціна Дыніч, Тамара Мушынская, Святлана Каратай, Андрэй Хіліmановіч, супрацоўнікі выдавецтваў Уладзімір Патапаў, Ала Дзераш, Ларыса Мінько, Кацярына Гарэлік, супрацоўнікі Навукова-метадычнага цэнтра.

Падсумоўваючы вынікі прэзентацыі, Уладзімір Лістраценка зазначыў, што нават стварэнне стабільнага падручніка не выключае ўсё ж пэўнага ўдасканалення...

У ўрэшце Уладзімір Аляксеевіч таксама адзначыў, што выпуск і прэзентацыя падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў для 4-га класа агульнаадукацыйнай школы з 12-гадовым тэрмінам навучання засведчылі: наша дзяржава валодае пэўным патэнцыялам і магчымасцямі па падрыхтоўцы стабільных, добротных па форме кніг для навучальных устаноў адукацыі.

Наш кар.

Жнівеньскія нарады

Медаль крыху падаражэў

Пачынаецца новы навучальны год, і ўжо сёння дзесяткі і сотні тысяч настаўнікаў і іх вучняў з галавою акунуцца ў жывую атмасферу школьнага жыцця. А напярэдадні па ўсёй краіне прайшлі традыцыйныя жнівеньскія нарады. Педагогі аналізавалі стан спраў, абмяркоўвалі надзённыя пытанні і праблемы, гаварылі аб перспектывах.

Мінулы навучальны год, паводле слоў начальніка ўпраўлення адукацыі Гомельскага аблвыканкама Андрэя Васільевіча Лук'яновіча, можна ахарактарызаваць як год рацыяналізацыі сеткі класаў, якія прадастаўляюць адукацыйныя паслугі на павышаным і паглыбленым узроўнях. Але, як падкрэсліў А.В.Лук'яновіч, у новым навучальным годзе ад колькасных паказчыкаў у пытанні дыферэнцыяцыі **неабходна перайсці да выканання задачы павышэння якасці адукацыі.**

Сапраўды, у апошні час мы шмат гаворым пра якасць ведаў вучняў. Грамадства занепакоена яе зніжэннем. Аналіз вынікаў рэспубліканскіх алімпіяд яшчэ раз пацвярджае недастатковую падрыхтоўку дзяцей па матэматыцы, рускай мове, гісторыі, хіміі, фізіцы і біялогіі. Многія адораныя дзеці, як высвятляецца, не валодаюць праграмным матэрыялам не толькі на паглыбленым, але і на базавым узроўні, — што ж тады казаць пра сярэдняга вучня?

Асаблівую трывогу выклікае дэвальвацыя медалёў. У гэтым годзе ўпраўленнем адукацыі Гомельскага аблвыканкама з ліку лепшых спецыялістаў галіны была створана пастаянна дзейнічаючая камісія для ажыццяўлення мэтавага кантролю за якасцю ведаў патэнцыяльных медалістаў. Вынікі яе працы аказаліся несуцяшальнымі. Толькі 55 працэнтаў вучняў пацвердзілі адзнакі, атрыманыя ў сваёй школе.

Самы нізкі паказчык аказаўся ў Лельчыцкім раёне (толькі 15 працэнтаў). Разам з тым 58 працэнтаў прэтэндэнтаў на медаль з Лельчыцкага раёна атрымалі нездавальняючыя адзнакі за дыктант па рускай мове.

Камісіяй быў выяўлены шэраг парушэнняў Часовых нормаў ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў, а таксама адзінага моўнага і арфаграфічнага рэжыму, пропуск памылак пры праверцы работ камісіямі ў шэрагу раёнаў вобласці, іншыя парушэнні. Як адзіны станоўчы вынік трэба адзначыць, што дзякуючы адпаведным захадам медаль крыху "падаражэў", але толькі аб'яднаўшы намаганні камісіі і аддзелаў адукацыі, можна будзе даведацца, колькі ж у нас сапраўды таленавітых дзяцей.

* * *

Сёння перад нашым грамадствам пастаўлена задача авалодаць новымі інфармацыйнымі тэхналогіямі, а гэта значыць, што цяперашні першакласнік пасля заканчэння школы павінен бездакорна валодаць камп'ютэрам. Сярод іншых абласцей рэспублікі Гомельская займае трэцюю пазіцыю па забеспячэнні ўстаноў адукацыі сучаснымі камп'ютэрамі. У той жа час большасць школ (звыш 50 працэнтаў) выкарыстоўвае ў навучальным працэсе састарэлую тэхніку, прычым яна знаходзіцца не ў лепшым стане. Выйсці са складанай сітуацыі ў вобласці плануюць шляхам стварэння раённых камп'ютэрных цэнтраў, якія будуць акумуляваць высокапрафесійныя кадры, сучасную тэхніку, праграмнае забеспячэнне — і тым самым рэалізоўваць не толькі вучэбную, але і арганізацыйна-метадычную функцыю.

Гомельская вобласць мае ў цэлым станоўчыя вынікі па выкананні базавага ўсенавуча дзяцей і падлеткаў. Але непакоіць, што ў некаторых раёнах ёсць тэндэнцыя камплектавання дзесятых класаў вячэрніх школ выпускнікамі дзевятых класаў дзённых, прычым усе гэтыя падлеткі нідзе не працуюць. Гэта вядзе да ператварэння вячэрняй зменнай школы ў разнастайнасць звычайнай агульнаадукацыйнай: дзеці — тыя ж, час навучання — дзённы. Толькі навучэнцы значна меней загружаны з-за выкарыстання іншага вучэбнага плана. У сувязі з гэтым абласным упраўленнем адукацыі пастаўлена пытанне па рэарганізацыі работы вячэрніх школ, у якіх побач з агульнаадукацыйнай падрыхтоўкай павінна забяспечвацца і прафесійная арыентацыя непрацоўнай моладзі. Тым больш, што станоўчыя прыклады ўжо маюцца: зменная школа № 1 Гомеля, якая заключыла дагаворы з прафтэхвучылішчамі горада, і вячэрняя школа № 5, якая праводзіць навучанне падлеткаў на базе навучальна-вытворчага комплекса.

* * *

Галоўная фігура ў школе — канешне ж, педагог. Зараз на Гомельшчыне ў галіне адукацыі працуе 52,5 тысячы чалавек. Цешыць, што кадравы корпус вобласці стаў больш стабільным, цякучка кадраў тут — ніжэй сярэдняй па рэспубліцы. 1 верасня ўстановы адукацыі атрымаюць амаль 1300 маладых спецыялістаў, больш за 800 з якіх прыйдуць працаваць у сельскія школы, звыш 400 чалавек — у свае родныя, адкуль паступалі вучыцца. У новым навучальным годзе ўпраўленне адукацыі будзе намагацца, каб усе спецыялісты, якія працуюць у раёнах з высокім узроўнем радыяцыі, былі пераведзены на кантрактную аснову. На цяперашні час на такой аснове ўжо працуе болей за 3 тысячы чалавек.

Святлана СУБОЦІНА.

І зноў пра спакусу напіцца вады

Карэспандэнт "Настаўніцкай газеты" задала начальніку ўпраўлення адукацыі Гомельскага аблвыканкама Андрэю Васільевічу Лук'яновічу тры "гарачыя" пытанні, якія датычаць такой важнай і надзённай сферы як спецыяльная адукацыя.

— Стан здароўя сучасных школьнікаў працягвае пагаршацца. Што робіцца на Гомельшчыне для аказання дапамогі хворым дзецям, у прыватнасці, якая зараз сітуацыя з санаторнымі школамі-інтэрнатамі?

— Сітуацыя доўгі час была досыць складанай, але зараз становішча пачынае выпраўляцца. У нашай вобласці тры санаторныя школы-інтэрнаты: у Мазыры — для дзяцей з захворваннямі страўнікава-кішэчнага тракту, і ў Гомелі — для дзяцей, хворых на скаліёз. У абедзвюх назіралася недапушчальная сітуацыя з камплектаваннем. У Мазырскай школе-інтэрнаце адсутнічаюць належныя побытавыя ўмовы, таму неабходнае лячэнне атрымліваюць толькі дзеці з Мазыра. А што рабіць сельскім дзецям, альбо тым, хто жыве ў іншым раёне, але таксама мае патрэбу ў такім лячэнні? Зараз мы паставілі задачу зрабіць гэтую школу абласной.

У Гомельскай школе для дзяцей, хворых на скаліёз, некаторыя школьнікі знаходзіліся на працяглым лячэнні, тым самым парушаючы ўстаноўлены тэрмін выпіскі, а іншыя — не маглі туды патрапіць. Зараз у гэтай школе — новая дырэктар, і па яе ініцыятыве была арганізавана работа санаторна-адборачнай камісіі з удзелам спецыялістаў Рэспубліканскага інстытута артапедыі і траўматалогіі. Камісійны агляд прайшлі ўсе выхаванцы. У выніку 125 дзяцей было выпісана пад назіранне артапедаў па месцы жыхарства, 78-і быў рэкамендаваны паўторны курс лячэння. Мы арганізавалі работу з гарадскімі і раённымі паліклінікамі з мэтай набору ў школу хворых дзяцей, якія раней не праходзілі санаторнага курса лячэння.

У вобласці расце колькасць дзяцей-інвалідаў. Сёлета мы забіраем у абласную ўласнасць адзін з дзіцячых садоў Гомсельмаша: адкрыем на яго базе абласны сацыяльна-педагагічны цэнтр. Мы маем добры гарадскі цэнтр такога профілю, але попыт на яго паслугі настолькі вялікі, што мы былі вымушаны зрабіць у ім 4 пакоі гасцінічнага тыпу, спецыяльна для прыезджых. У абласным цэнтры плануецца выдзеліць для гэтых мэт цэлы гасцінічны блок, зрабіць кухню. Дзеці змогуць атрымліваць неабходную дапамогу, а іх бацькі будуць мець магчымасць знаходзіцца ў гэты час побач.

— Не сакрэт, што ў шэрагу школ-інтэрнатаў склаўся вельмі неспрыяльны мікраклімат. Аблвыканкам завалены скаргамі...

— Скажу так: калі б не гуманітарная дапамога і аздараўленне, многія людзі спакойна дапрацавалі б да пенсіі і пайшлі б на заслужаны адпачынак з гонарам, акружаныя павагай сваіх калег, дзяцей і іх бацькоў. А так шэраг кіраўнікоў мы сёння вымушаны былі вызваліць ад пасад. Па-жыццёвы яно, вядома, зразумела: стаяць ля крыніцы, дзяліць ваду і не напіцца самому... Спакуса, скажам проста, вельмі вялікая. Уявіце сабе, прыходзіць у школу-інтэрнат некалькі фураў. Увесь груз — у яркіх наклейках, прывабных упакоўках. Пачынаецца размеркаванне... І заўсёды былі, ёсць і будуць людзі, якія лічаць, што іх абдзялілі. Адсюль — пісьмы, скаргі. Як правіла, такія сітуацыі (маёмасныя) — вельмі цяжка вырашаюцца, і кіраўнікі часам аказваюцца не ў стане кіраваць працэсам выхаду з канфлікту. На жаль, становішча пакуль што не палепшылася. На працягу мінулага вучэбнага года да нас паступіла ў 2 разы больш скаргаў і заяў, чым у папярэднім годзе. Найбольшая колькасць зваротаў была ад работнікаў Светлагорскай і Гомельскай школ-інтэрнатаў для дзяцей-сірот, Мазырскага дзіцячага дома.

Вынікі праверак паказваюць, што мелі месца і неправільныя дзеянні дырэктараў па размеркаванні гуманітарнай дапамогі, і арганізацыі замежнага аздараўлення, і ўзаемаадносіны з падначаленымі. У Гомельскай школе-інтэрнаце на ўзаемаадносінах дарослых аказалася ўплыў і на дзяцей, што з'яўляецца абсалютна недапушчальным. Але дзеля справядлівасці хачу адзначыць, што ў большасці выпадкаў скаргі — беспадстаўныя. Часта людзі ствараюць праблемы самі. Камусьці здалося, што яго дзецям не дадалі, а дырэктар забраў усё сабе... Станем правяраць — і абвінавачванні рассыпаюцца, бы картачны домік. Упартых калектывах заўсёды ёсць нейкія супрацьстаянні, на глебе якіх узнікаюць канфлікты, а гуманітарная дапамога часта з'яўляецца тым гаручым, якое дапамагае вогнішчу ўспыхнуць. Але хачу заўважыць, што ўсе скаргі намі кантралююцца і разглядаюцца. А перад кіраўнікамі ставіцца задача вырашаць узніклыя спрэчкі на агульных сходах, прыцягваць да ўдзелу ў папярэджанні канфліктаў калектыў.

— Паводле слоў намесніка галоўнага ўрача абласнога цэнтра гігіены і эпідэміялогіі, не ўсе школы-інтэрнаты яшчэ гатовы да новага навучальнага года...

— Сказаць, што нейкая школа знаходзіцца ў аварыйным становішчы, не магу. Упэўнены, што ўсе школы да 31 жніўня будуць здадзены (інтэрв'ю бралася 23 жніўня — Аўт.). Канешне, мы зараз адчуваем дэфіцыт бюджэту. Сістэма адукацыі вобласці прафінансавана на 58 працэнтаў ад мінімальных патрэб. У большай ступені фінансуюцца так званыя сацыяльна абароненыя артыкулы: заработная плата, харчаванне, трансферты (выплаты на ўтрыманне дзяцей у дзіцячых дамах і г.д.). Вядома, сродкаў не хапае, і вельмі шмат чаго робіцца толькі дзякуючы ініцыятыве саміх настаўнікаў. Але ў мінулым годзе, будучы ў Італіі, я наведаў дзіцячую ўстанову. Там таксама рамонт робяць — са звычайных пластмасавых бутэлек. Няма шпалер — клеяць іх самі. І так ва ўсім свеце. Любая дзяржава выдзяляе сродкі на бюджэтную сферу па магчымасці. Гэтак жа і ў нас. І хачу заўважыць, што магчымасці нашага бюджэту выкарыстоўваюцца ў поўную меру. Канешне, праблем у школ-інтэрнатаў, у параўнанні са звычайнымі школамі, намнога больш. Школа-інтэрнат — цэлы міні-гарадок са сваімі вучэбнымі, спальнымі, грамадска-бытавымі карпусамі, пральняй, кацельняй і г.д. І клопатаў яна патрабуе нямала. Добра, што на дапамогу прыходзяць спонсары. Праўда, і тут магчымасці ў розных школ розныя: адна знаходзіцца ў маленькім пасёлку, другая — у буйным горадзе з мноствам прадпрыемстваў, якія могуць дапамагчы. Праблем, паўтару, шмат, але ўсе яны вырашаюцца ў рабочым парадку.

Гутарыла Святлана СУБОЦІНА.

Наш каментарый: тэндэнцыі спецыяльнай адукацыі

Калі азірнуцца на класічную дэфекталогію грамадства перыяду развітога сацыялізму, то можна заўважыць, што доўгія гады яе дэвізам быў лозунг **"Работніку дапаможнай школы нельга апускацца да ўзроўню сваіх вучняў"**. І толькі нядаўна ў нас пачалі з'яўляцца парасткі новых адносін да дзяцей з асаблівасцямі развіцця і прызнання за кожным такім дзіцём, незалежна ад яго пазнавальных магчымасцей, права на чалавечую годнасць. Гэта знаходзіць сваё адлюстраванне перш за ўсё ў змяненні спецыяльнай тэрміналогіі. З 2002 года наша краіна пачне карыстацца Міжнароднай класіфікацыяй псіхічных захворванняў 10-га перагляду. Гэта значыць, што тэрміны "ідыятыя", "дэбільнасць", "затрымка псіхічнага развіцця" саступяць месца больш лёгкім азначэнням. І гэта не проста фармальная акцыя. Сёння, у адрозненне ад савецкіх часоў, сістэмай спецыяльнай адукацыі вылучаны прынцыпова новы — больш гуманны дэвіз — **"Педагог павінен падняцца да глыбіні разумення кожнага свайго вучня".** Галоўным прынцыпам навучання дзяцей з асаблівасцямі развіцця павінен быць, як і ў медыцыне, прынцып "не нашкодзь". А для гэтага патрэбна паглыбленае вывучэнне асобы такога дзіцяці, пранікненне ў таямніцы яго пазнавальнай дзейнасці. Стары падыход, калі лічылася, што ў дапаможныя школы можна накіроўваць больш слабыя педагагічныя кадры, чым у звычайныя, сябе не апраўдаў. Таму самай надзённай праблемай зараз з'яўляецца **павышэнне ўзроўню кваліфікацыі педагагічных кадраў дапаможных школ.** Гэта тым больш злабадзённа, што сёння істотна пашыраецца кантынгент дзяцей, якія ўключаюцца ў сістэму спецыяльнай адукацыі. Зараз сюды трапляюць дзеці, якія маюць цяжкасці ў паводзінах, стасунках — гэта аўтычныя дзеці, дзеці з дэвіяцыямі ў паводзінах і г.д. Таксама зараз пачынае аказвацца педагагічная дапамога дзецям, якія маюць выяўленыя цяжкія расстройствы, тым, хто раней лічыўся непадлеглым навучанню і сацыяльна неперспектыўным. Таму ад дэфектолага сёння чакаецца ўменне разглядзець слабенькія парасткі здаровага, пазнавальныя магчымасці такіх дзяцей — і развіць іх. І для гэтага не трэба спасылацца на ненавучальнасць дзяцей, а толькі на сваю недастатковую ўмеласць і вузкі прафесіяналізм, які не дазваляе дапамагчы сваім падапечным.

Зараз мяняюцца канцэптуальныя асновы спецыяльнай адукацыі. Перш за ўсё гэта тычыцца прыняцця разнастайных форм атрымання адукацыі. Гэта значыць прыняцце права бацькоў у выбары форм навучання і тыпу навучальнай установы для свайго дзіцяці. Вядучым напрамкам развіцця спецыяльнай адукацыі становіцца **інтэграцыя,** якая мае тры іпастасі: інтэграцыю ў грамадства, сумеснае навучанне здаровых дзяцей і дзяцей з асаблівасцямі развіцця, сацыялізацыю такіх дзяцей. **Галоўным крытэрыем эфектыўнасці спецыяльнай адукацыі з'яўляецца тое, як выхаванцы ўвайшлі ў грамадства.** Гэта вельмі складаны працэс, таму што само знаходжанне дзяцей у агульнаадукацыйнай школе, так званая асяроддзевая агульнасць іх са здаровымі аднагодкамі яшчэ не гарантуе падзейнай (ад слова "падзея") агульнасці, г.зн. калі дзеці аб'яднаны аднымі ўмовамі, мэтамі, задачамі, здарэннямі. Але менавіта гэта з'яўляецца мэтай сумеснага навучання такіх розных катэгорый дзяцей. Таму асноўнай задачай гэтага навучальнага года спецыялісты бачаць вывучэнне ўзаемаадносін дзяцей у інтэграваных класах і адказы на такія пытанні як: ці гатова масавая школа да арганізацыі інтэграванага навучання і наколькі адэкватнае адукацыйнае асяроддзе створана ў ёй для дзяцей са спецыфічнымі парушэннямі школьных навыкаў? Менавіта ад гэтага будзе залежаць паспяховасць інтэграванага навучання і, урэшце рэшт, уключэнне такіх дзяцей у грамадства.

Святлана СУБОЦІНА.

Аўтар выказвае падзяку начальніку ўпраўлення спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь А.М.Канаплёвай за дапамогу пры падрыхтоўцы матэрыялу.

З марай пра будучыню

Жнівеньскія педагагічныя нарады — гэта заўсёды свята. І дзе, як не на нарадзе, убачыш адразу столькі прыгожых і разумных жанчын? Слухаючы чарговую выступоўцу, уяўляла сабе, як прачну- [illegible] школкі ў шэсць гадзін раніцы, навяла прыгажосць перад люстэркам ды паспяшалася на перапоўнены рэйсавы аўтобус. І ва ўтульным зале нарэшце расслабілася, хаця б раз у год пачула пра сябе добрыя словы ад свайго непасрэднага кіраўніцтва, ад прадстаўнікоў мясцовай улады, ад калег. А калі пашанцуе — паедзе ў сваю далёкую вёсачку, дзе прайшла маладосць і сталасць і адкуль ужо з'ехалі падрослыя дзеці, з ганаровай граматай ці нават прэміяй. І будзе думаць: "А ці так я жыла, вучыла дзяцей, ці аб такім лёсе калісьці марылася?"

Таму на нарадзе ў Смалявічах у адзін з момантаў вельмі прыемна было пачуць ад загадчыка райана Васіля Іванавіча Герасімчыка, які звярнуўся да кіраўнікоў школ: "Сёння мы пастараліся хоць крыху заахвоціць вас. Чакаю вашых прапаноў наконт вашых падначаленых. Праз месяц — Дзень настаўніка".

А ўвогуле пытанне, якое хвалявала ў гэты дзень, было прысвечана такой праблеме, як якасць школьнай адукацыі ва ўмовах рэфармавання школы. Якасць у шырокім сэнсе гэтага слова. Бо якаснае навучанне — гэта і ліцэйскія класы, і побач з імі — інтэграваныя, і ўвага да асобы кожнага дзіцяці, і адносіны адукацыі і мясцовай улады. Усе гэтыя моманты — узаемазвязаныя самым цесным чынам.

Сярэдняя школа № 1 г.Смалявічы імя В.Купрэвіча — установа унікальная. Тут ёсць клас — 11 "Б" (дакладней, быў) з паглыбленым вывучэннем матэматыкі. З 28 вучняў 25 сталі бюджэтнымі студэнтамі прэстыжных навучальных устаноў. 3 чалавекі будуць вучыцца па дагавору — не хапіла ледзь-ледзь. Дзве дзяўчынкі паступілі ў БДУ — на хімфак і на філфак (аддзяленне італьянскай мовы і літаратуры). Выкладчыкі, што прымалі экзамены, былі прыемна ўзрушаны ўзроўнем падрыхтоўкі. Юля Агаёнак, якая будзе вучыцца на хімфаку, — выхаванка Людмілы Аляксандраўны Лемеш, дырэктара школы. Людміла Аляксандраўна заўсёды сама вядзе самыя складаныя класы. Не падвялі вучні і настаўніка матэматыкі Мікалая Арсеньевіча Аліферка і беларускага філолага Алу Сяргееўну Пучко. Дарэчы, на нарадзе яны атрымалі граматы абласнога выканаўчага камітэта.

У той жа час у школе ёсць і базавыя класы — не ўсе дзеці маюць здольнасці да выдатнай вучобы. А ў профільныя класы прыходзяць вучні з іншых школ (такіх класаў будзе сёлета 60 працэнтаў) і пропускам у школу з'яўляюцца толькі веды.

У школе вельмі моцнае першапачатковае звяно, якое ўзначальвае намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце ў пачатковых класах Марыя Максімаўна Сашчанкава.

Хаця для таго, каб 1 верасня школа сустрэла сваіх дзяцей прыгожай і чыстай, прыйшлося прыкласці немалыя намаганні. Дапамаглі спонсары і бацькі. Дарэчы, некалькі гадоў таму назад наша газета пісала пра бацькоўскую дапамогу нясмела і неяк невыразна. Але нічога не зробіш — без такой дапамогі не абысціся. Іншая справа, што ў правінцыі яшчэ не стала яна "абавязкова — прымушальнай". Можаш — ніхто не адмовіцца, але не больш за тое.

Валянціна Іванаўна Багдановіч, дырэктар Кленікскай школы, аддала педагагічнай справе 22 гады жыцця. І галоўнае ў дзейнасці дырэктара, на яе думку, — бачыць перспектыву, але ні ў якім выпадку не адрывацца ад калектыву, абапірацца на яго ў паўсядзённай дзейнасці. І вучні ў вёсцы — іншыя чым у горадзе. У тым сэнсе, што нярэдка талент вучня бачыць толькі яго настаўнік. А бацькі занятыя зусім іншымі справамі. Таму бывае, што адзін год багаты на студэнтаў, другі — не надта. Але школа — слаўная сваімі турыстычнымі традыцыямі, добрым мікракліматам у калектыве.

Заўсёды падтрымліваюць тут і маладых спецыялістаў — у першае паўгоддзе яны атрымліваюць надбаўку да 50 працэнтаў. Потым — па выніках працы, але не менш за 25 працэнтаў. Выдатнікаў вучобы матэрыяльна падтрымліваюць саўгас "Шыпяны" і калгас імя Купрыянава — выдаюць кожную чвэрць стыпендыю. А вось у Юр'еўскай сярэдняй школе ўжо 16 гадоў замежная мова выкладаецца з першага класа. І да апошняга часу яе выпускнікі заўсёды пацвярджалі свае веды. І настаўнікі ёсць, якія б маглі весці навучанне на паглыбленым узроўні. Але няма памяшканняў, дзе б маглі займацца профільныя групы. У той час у школе думаюць — як зрабіць так, каб і навучыць дзіця, і захаваць яго здароўе. Як зрабіць так, каб у праблемнай сям'і вырас нармальны чалавек.

Каб была ў яго цікавасць да нечага іншага. Каб адчуваў ён сябе чалавекам. Вера Раманаўна Банчук, намеснік дырэктара, засяродзіла ўвагу на вельмі злабадзённай праблеме — сельскі школьнік не адаптаваны да новых умоў, у якія ён трапляе. Пры паступленні ў ВНУ ён проста не ўмее, што называецца, выгаварыцца, паказаць свае веды.

Юр'еўская школа — кузня кіраўніцкіх кадраў. Многія дырэктары школ пачыналі тут свой працоўны шлях. Ды і не толькі дырэктары.

Зеленаборская школа мае добрую псіхалагічную службу. У школе да кожнага дзіцяці — свой, індывідуальны падыход. Калі, напрыклад, вучань не падрыхтаваўся да ўрока, выкладчык абавязкова зазірне ў яго індывідуальную папку (іх складае школьны псіхолаг) — з якой сям'і вучань, які ў яго стан здароўя. Калісьці даволі багаты пасёлак Зялёны Бор, на жаль, змяніўся не ў лепшы бок. Скараціліся аб'ёмы торфаздабычы, таму шмат людзей засталіся без працы або атрымліваюць мізэрную заработную плату. На вачах у намесніка дырэктара Валянціны Мікалаеўны Счасновіч ужо выраслі дзеці былых вучняў. І хаця пасёлак знаходзіцца побач з Жодзіна, няма настаўніка фізікі, на дзве стаўкі працуе настаўніца замежнай мовы. А моладзь, на жаль, не вельмі спяшаецца ў школу.

У Зялёнаборскай школе працуе шмат гурткоў. Цудоўна выступала на нарадзе вакальная група дзяўчынак. Але як складзецца іх жыццё, калі яны пераступяць школьны парог? Ці ёсць у іх шанс паступіць, напрыклад, у кансерваторыю? Ці стане вядомай шырокай аўдыторыі другая таленавітая дзяўчынка са Смалявіч — Юля Шчагалева, выхаванка вакальнага гуртка мясцовага цэнтра дзіцячай творчасці? Пытанні, пытанні...

Абнадзейвае тое, што два гады таму назад кіраўніком раёна стаў Мікалай Уладзіміравіч Неўмяржыцкі, чалавек малады, не абыякавы да сацыяльных праблем. Нават тое, што ён знайшоў час пагутарыць з педагогамі на іх нарадзе, адказаць на пытанні, гаворыць пра добрыя кантакты.

Можна па-рознаму напісаць пра Смалявічы — сапраўды, цяжка тут і з гарачай вадой, і з рамонтам дарог, і з іншымі побытавымі праблемамі. Што ёсць, тое ёсць. Але я чамусьці падумала, што з такімі педагагічнымі кадрамі гэта — горад з будучыняй. Са светлай будучыняй.

Ала ШАЎЦОВА.

Як падрыхтаваліся да новага навучальнага года

Ставяць адзнаку "выдатна"

Яшчэ па-летняму свежае, ярка-блакітнае неба над Добрушскай зямлёю, але цёмна-залацістыя палі, што, нібы пераліваючыся з груда ў нізіну, бягуць уздоўж дарогі, ужо чакаюць прыходу восені. Канікулы яшчэ доўжацца, і дзеці па-летняму бесклапотна бавяць час; бацькі ўжо купляюць сшыткі, алоўкі, пеналы, спартыўную форму — "экіпіруюць" дзіця да паходу ў школу. І школы ўжо чакаюць сваіх вучняў. Пафарбаваныя, абноўленыя, яны хутка адчыняць свае дзверы і напоўняцца мітуснёй, гулам галасоў.

Вялікі, вельмі прыгожы зялёны двор з крапатліва дагледжанымі газонамі і кветнікамі акаймоўвае Насовіцкую школу-сад Добрушскага раёна, размешчаную ў надзвычай сучасным двухпавярховым будынку. І сучаснасць яе не абмяжоўваецца толькі знешнім выглядам: тут выкарыстоўваюцца новыя тэхналогіі навучання і выхавання дзяцей, кіраўніцтвам установы шмат увагі надаецца ўзаемінам у педкалектыве. Першае, самае відавочнае тое, што калектыў гэты — творчы, а таксама — вельмі старанны, не абыякавы да сваей працы. Пра тое сведчаць шматлікія ўпрыгожанні на сценах і прадметы інтэр'ера, зробленыя рукамі педагогаў ці знойдзеныя на прыродзе ды неардынарна прыладкаваныя для выкарыстання. Глядзіш — і здзіўляешся. Аказваецца, педагогі ў нас — і дэкаратары, і дызайнеры, і прыдумшчыкі. Таму і дзеці, падрастаючы ў творчым асяроддзі, абавязкова вынесуць адсюль нешта новае і цікавае, іх дзяцінства ўзбагаціцца яскравымі ўражаннямі. Тым больш, што самая важная мэта работы педагогаў Насовіцкай школы-сада — развіццё творчага патэнцыялу дзіцяці зыходзячы з яго магчымасцей, прыродных здольнасцей. Тут праца грунтуецца на асобасным падыходзе. Педагог павінен дайсці да кожнага. "Дзіця мае права на выбар" — адзначае Алена Міхайлаўна Серанкова, малады педагог, паказваючы нам цэнтры, у якіх можа займацца малое: гульнёвы, мастацкі, цэнтр для развіцця дробнай маторыкі рук, цэнтр пісьма і інш. І тут кожная дэталь таксама прасякнута творчасцю. Мне кінуліся ў вочы расфарбаваныя ў розныя колеры яркія шкарлупінкі ад грэцкіх арэхаў — вось табе і прыгожыя цацкі, пры дапамозе якіх можна, напрыклад, вучыцца лічыць.

Такіх устаноў, як Насовіцкая школа-сад, больш у раёне няма. Гэта — новы тып дзіцячай навучальнай установы. Марыя Аляксандраўна Сіманенка так вызначае адметнасць сваёй работы: "Мы аб'ядналі дашкольнікаў і пачатковую школу, каб у дзяцей лягчэй праходзіла адаптацыя да працэсу навучання, каб змякчыць стрэсавую сітуацыю, у якую трапляе дзіця, калі прыходзіць з дзіцячага садка ў школу. Школьны настаўнік, які на наступны навучальны год плануе ўзяць першакласнікаў, часта наведвае нашую ўстанову, прыглядаецца да сваіх будучых вучняў і ўжо да пачатку школьных заняткаў з імі намячае свой падыход да кожнага. Гэта вельмі істотна. У сваю чаргу выхавальнік, што выпускае групу, узгадняе з настаўнікам праграму падрыхтоўкі, наведвае адкрытыя ўрокі ў школе і ўжо дакладна ведае, на што арыентаваць малое".

Такім чынам і атрымліваецца цудоўная пераемнасць у выхаванні, што дазваляе дзіцяці максімальна лягчэй прызвычаіцца да новых умоў.

Калектыў Насовіцкай школы-сада ўжо два гады працуе па эксперыментальных праграмах "Першы крок", "Крок за крокам", якія дазваляюць дзіцяці больш поўна раскрыцца, праявіць сябе і адчуць свабоду ва ўзаемінах.

Дырэктар Марыя Аляксандраўна Сіманенка лічыць, што на выхаванне дзіцяці істотна ўплываюць узаемаадносіны ў самім педкалектыве, таму як вельмі важныя моманты ў сваёй працы яна вызначае стварэнне спрыяльнай атмасферы для ўзаемаразумення паміж педагогамі і адміністрацыяй.

Мне здаецца, гэта атрымліваецца. 15 педагогаў аб'яднаны агульнай справай. Кожны куток тут — дагледжаны, кожны клас — клапатліва аформлены. Ёсць тут і басейн, і зімовы сад. Паўсюдна — атмасфера ўтульнасці і прыгажосці, якая ствараецца толькі руплівай працай і любоўю.

Дзяржаўная камісія, якая праверыла гатоўнасць Насовіцкай школы-сада да навучальнага года, безумоўна, паставіла адзнаку — "выдатна".

Калі садок дзеці наведваюць і летам, дык Кармянская сярэдняя школа пакуль што сумуе ў цішыні, рыхтуючыся да сустрэчы з вучнямі. На жаль, нікога з адміністрацыі ў час майго прыезду не было, і па доўгіх калідорах, дзе зараз гулка адбіваецца кожны крок, мяне суправаджалі жанчыны, якія засталіся тут сачыць за парадкам. Школа гэтая ўжо старая — ёй каля 25 гадоў. Тыповы будынак з белай цэглы, тыповыя класы — яна вельмі нагадала мне школу, у якой я правучылася адзінаццаць гадоў.

Школа гэтая хоць і старая, але знаходзіцца ў добрым стане, старанна дагледжаная. Кожны клас у ёй аформлены адпаведна свайму прызначэнню: адразу разумееш, што тут выкладаецца матэматыка, тут — фізіка, а тут — біялогія і г.д.; у кожным — шмат розных прыгожых кветак, якія, пакуль няма вучняў, занялі іх сталы, каб не спякло іх на вокнах гарачае летняе сонца.

Усё падчышчана, падрамантавана. У паветры — пах свежай фарбы.

Выходзіш са школы — і трапляеш у ціхі дворык са старой вярбой і яркай, круглай аранжавай клумбай. За ім — прышкольная гаспадарка: сад і агарод. Жанчына, якая паказвае мне школу, расказвае, што грошы, якія выручылі за мінулагодні ўраджай яблыкаў, склалі сёлета істотную частку сродкаў, якія пайшлі на рамонт.

Нейкі асаблівы спакой адчуваецца ў гэтым дворыку. Мабыць, таму, што строга, і разам з тым замірана, пaглядаюць на школу купалы блакітнага храма, вядомага на ўсю краіну. Гэта — царква Іаана Кармянскага.

З крыху настальгічным настроем я выходжу за вароты школы. Хутка шумлівая дзятва зойме ў ёй свае месцы. Што ж, школа гатова прыняць іх. За падрыхтоўку да навучальнага года яна таксама атрымала адзнаку "выдатна".

Да таго ж, усе школы Добрушскага раёна ўжо поўнасцю гатовы да пачатку заняткаў. Прычым адзнацы "выдатна" адпавядаюць Насовіцкая, Ігаўская, Баршчоўская, Усоха-Будская, Добрушская сярэднія школы і многія іншыя. Загадчык аддзела адукацыі Добрушскага райвыканкама Анатоль Зурабавіч Бежанішвілі адзначае, што сярэдні бал па ўсіх школах раёна — 4,8. Гэта вельмі высокая адзнака.

Сёлета на падрыхтоўку да навучальнага года Добрушскі райвыканкам выдзеліў 25 мільёнаў беларускіх рублёў, а гэта значна больш, чым летась. Базавыя гаспадаркі аказалі дапамогу ў памеры 27 мільёнаў рублёў, не засталіся ў баку і бацькі. "Гэтых сродкаў аказалася дастаткова, — сцвярджае Анатоль Зурабавіч. — Сёлета школы падрыхтаваны нашмат лепш. Ёсць, безумоўна, і праблемы — рамонт тэхналагічнага абсталявання, асвятленне памяшканняў і інш., але да пачатку вучэбнага года ўсё будзе ўладжана".

У раёне будуюцца новыя навучальныя комплексы: Жгунскі сад, сёлета павінна пачаць працу Антонаўская школа-сад — вопыт у Насовічах дае свае станоўчыя вынікі. Няма тут недахопу і ў педагагічных кадрах: сёлета, напрыклад, прыехалі ўладкоўвацца на працу 60 маладых спецыялістаў, большасць з якіх — ураджэнцы раёна. Тут іх стараюцца размеркаваць у школы па месцы жыхарства бацькоў, каб пазбегнуць праблемы з жыллём. А калі не ўдаецца — прадастаўляюць інтэрнат.

"Шмат увагі ў раёне надаецца падрыхтоўцы педагога-даследчыка ў школе, што працуе па метадыцы самаразвіцця, — расказвае Таццяна Паўлаўна Пінчукова, намеснік загадчыка РАА. — У нас дзейнічае некалькі эксперыментальных пляцовак рэспубліканскага, абласнога, раённага значэння, выкарыстоўваюцца новыя педагагічныя тэхналогіі: "Арыенцір", тэхналогія французскіх майстэрняў і інш., уводзяцца тэхналогіі развіццёвага навучання".

Пазіцыя кіраўніцтва Добрушскага раёна заключаецца ў перакананні: каб рэалізаваць рэформу агульнаадукацыйнай школы, педагог павінен быць даследчыкам, а станаўленне яго — адбывацца ў самой школе.

Вольга ЗАЙКІНА.

Выручыла не толькі агародніна

— Сёлета мы падрыхтаваліся да новага навучальнага года лепш, чым летась, — заўважае дырэктар Беняконскай дзесяцігодкі Аляксандр Кашлей. — На рамонт памяшканняў было выдаткавана нам усяго 110 кілаграмаў фарбы, а мы ўмудрыліся зрасходаваць аж 600. Гэта азначае, што прывялі ў парадак нават тыя аб'екты, якія не планаваліся: аднавілі, асвяжылі, каб прыемней усё глядзелася.

Дзе ўзялі дадатковыя сродкі?

Па словах Аляксандра Вацлававіча, на дапамогу прыйшлі бацькі вучняў, сярод якіх — былыя выпускнікі школы. За кошт іх ахвяраванняў і спецрахунку, па сутнасці, было закуплена каля паўтоны фарбы. А грошы на спецрахунак паступілі ад продажу агародніны. Школа мае дзве цяпліцы, а таксама вучэбна-вопытны ўчастак. Прадукцыя з іх пайшла не толькі на стварэнне запасаў для сталоўкі, але і рэалізавана праз гандлёвую сетку. Дарэчы, мясцовы калгас імя Гагарына выдаткаваў Беняконскай школе тры тоны збожжа, якое таксама было прададзена, а выручаныя грошы пайшлі на рамонт памяшканняў і набыццё абсталявання і наглядных дапаможнікаў. І племсаўгас "Беняконскі" не паскупіўся: хутка ўручыць вучнёўскаму калектыву "Ямаху" ў знак удзячнасці за дапамогу ва ўборцы ўраджаю. На думку дырэктара гаспадаркі Святаслава Конана, гэта — тое, што патрэбна ўстанове, каб выхоўваць у дзяцей павагу да музыкі і народнай песні.

Аб'ём запланаваных работ у школе напярэдадні 1 верасня было б выканаць складана, калі б не рамонтныя звенні старшакласнікаў. Яны працуюць у школе ўжо болей пяці гадоў. Вучні сочаць за тым, каб мэбля была дагледжанай і ўсё абсталяванне ў класах ды кабінетах не псавалася. Бо такая ўмова ўваходзіць у спаборніцтва паміж вучнёўскімі калектывамі на лепшы класны пакой.

— За 19 гадоў майго дырэктарства, — кажа Аляксандр Вацлававіч, — не было выпадку псавання школьнай маёмасці.

Дырэктар упэўнены, што спаборніцтва не толькі выхоўвае ашчаднасць, але і беражэ значныя сродкі ў наш няпросты час.

Канстанцін СТАНКЕВІЧ.

Воранаўскі раён.

А карані — у Віцебску

— Божа мой, гэта Саша? — не верыла вачам нянечка Віцебскага спецыялізаванага Дома дзіцяці Л.Гурэцкая, убачыўшы ў холе загарэлага ўсмешлівага хлапчука.

Маці адмовілася ад хворага сына ў раддоме. У яго быў артрагрыпоз — суставы ў хлопчыка не гнуліся. Да таго часу, калі 6-гадовага Сашу Макарэвіча прыкмеціў госць з Амерыкі, які наведваўся ў Дом дзіцяці, за яго плячыма былі тры аперацыі. Хадзіў сам, але дрэнна, моцна кульгаў. Амерыканка са штата Арызона Марына Бенет, як толькі ўбачыла хлопчыка, адчула жаданне ўсынавіць яго і забрала з сабой у Амерыку. За акіянам яму зрабілі 6 аперацый, якія часткова аплаціла сама Марына (яна пілот), часткова — шпіталь, які займаецца дабрачыннасцю. Хлопчыку ўжо споўнілася 11 гадоў, і ён ужо нядрэнна ходзіць, а ў інтэлектуальным развіцці нават апярэджвае сваіх равеснікаў. Паспяхова сканчвае 4 класы агульнаадукацыйнай школы, сваю прыёмную маму вельмі любіць, з сынам Марыны Дэйвідам адносіны ў Сашы брацкія. А яго прыезд на радзіму адбыўся ўсё ж менавіта па жаданні самога хлопчыка.

НА ЗДЫМКАХ: Саша са сваёй прыёмнай мамай Марынай Бенет; Саша з выхаванцамі віцебскага Дома дзіцяці.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Перыёдыка

"Народная асвета"

Жнівеньскі нумар часопіса адкрываецца гутаркай супрацоўніцы рэдакцыі З.А.Лысенкі з вядомым у нашай рэспубліцы псіхолагам, дэпутатам Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Н.А.Цыркун пра надзённыя праблемы нацыянальнай сістэмы адукацыі ў працэсе яе рэфармавання.

Пад рубрыкай "Правы дзяцей — права на будучыню" надрукавана "Нацыянальны даклад аб выкананні рашэнняў Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей". Змешчаны таксама артыкул намесніка дырэктара Чырвонабярэжскай школы-дзіцячага сада Жлобінскага раёна А.Ф.Хлапкова "Выяўляць патэнцыял кожнага вучня" (аб адукацыйным маніторынгу і ключавых намінацыях для праграмы "Адораныя дзеці").

Артыкулы загадчыка кафедры гісторыі філасофіі і культуры Беларускага дзяржаўнага універсітэта, доктара культуралогіі У.Ф.Мартынава "Мастацтва эпохі асветы", дацэнта Акадэміі паслядыпломнай адукацыі, кандыдата педагагічных навук П.Л.Яновавай і І.М.Слесаравай "Літаратурная адукацыя вачамі настаўніка: гуманітарны аспект" і прарэктара па навуковай рабоце Баранавіцкага дзяржаўнага вышэйшага педагагічнага каледжа, кандыдата псіхалагічных навук Л.Ф.Мірзаянавай "Развіццё самаэфектыўнасці на занятках па псіхалогіі" арыентаваны на аказанне дапамогі настаўнікам у павышэнні эфектыўнасці навучання і выхавання вучнёўскай ды студэнцкай моладзі на сучасным этапе рэфармавання адукацыйнай сістэмы краіны.

Рубрыка "Выхаваўчы працэс: тэорыя і практыка" прадстаўлена артыкуламі настаўніка геаграфіі 56-й мінскай сярэдняй школы А.А.Ішчанкі "Тапанімічнае краязнаўства", настаўніцы пачатковых класаў Навадворскай сярэдняй школы Мінскага раёна Н.І.Бажко "Асновы маральна-этычнай культуры школьнікаў", кансультанта Цэнтральнага Савета грамадскага аб'яднання "Беларуская рэспубліканская піянерская арганізацыя" М.А.Бабіцкай "Пераможна сіла асобы" (пра ўзаемасувязь індывідуальнай, групавой і калектыўнай дзейнасці ў пазашкольных установах як педагагічную умову самарэалізацыі падлеткаў), выкладчыка Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры Т.В.Карнажыцкай "Мастацтва — код культуры" і псіхолага сярэдняй школы № 8 Слоніма А.М.Камаровай "Роля эмоцый" (урок па курсе "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" ў 8 класе).

Пад рубрыкай "Метадычная лабараторыя" змешчаны шэраг артыкулаў вучоных-педагогаў і педагогаў-практыкаў у дапамогу настаўнікам рускай мовы і літаратуры, фізікі, астраноміі і іншых школьных дысцыплін. Аб праграме па этычнаму навучанню і выхаванню вучняў, развіцці іх таленту і здольнасцей расказваецца ў публікацыі дырэктара 8-й слонімскай сярэдняй школы А.С.Хіхола і намесніка дырэктара па навучальнай рабоце гэтай жа школы Л.М.Рубец.

Выкладчыкам вышэйшай школы адрасуюцца артыкул дацэнта кафедры педагогікі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка, кандыдата педагагічных навук В.А.Кішкурна "Тэхналогія падрыхтоўкі студэнтаў да навуковай дзейнасці ў працэсе выкладання педагогікі ў педагагічным універсітэце" і праграма аўтарскага курса для бакалаўраў "Асновы маніторынгу мастацкага музычнага выхавання школьнікаў", распрацаваная загадчыкам кафедры тэарэтычных і гістарычных асноў музычна-педагагічнага факультэта вышэйшага універсітэта, кандыдатам педагагічных навук А.А.Цымбалюк.

Пра свецкую дабрачыннасць у адукацыі на беларускіх землях у XIII — пачатку XIX ст. расказваецца ў аднайменнай публікацыі дацэнта кафедры педагогікі і прафесіянальнага майстэрства Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта, доктара гістарычных навук А.Дз.Грыгор'ева.

Уладзімір ЯКУБОВІЧ.

"Адукацыя і выхаванне", № 8

"Скора восень, за акнамі жнівень" — гэтыя словы з песні настройваюць на сумны лад. Але сумаваць няма часу — наперадзе Дзень ведаў, які традыцыйна праходзіць 1 верасня.

Часопіс адкрываецца інтэрв'ю з В.І.Стражавым, міністрам адукацыі Рэспублікі Беларусь. Якія праблемы вырашае вышэйшая школа краіны, якія перспектывы яе развіцця на пачатку XXI стагоддзя, пераход да 12-гадовай школы, яго плюсы і мінусы — пра гэта можна прачытаць у матэрыяле "Ведаем праблемы, бачым перспектывы".

Пад рубрыкай "Рэформа адукацыі" расказваецца пра адну са старэйшых педагагічных навучальных устаноў — Аршанскі дзяржаўны педагагічны каледж, якому спаўняецца 90 гадоў.

У артыкуле "Псіхалагічныя аспекты мастацкай свядомасці" Н.Я.Анціпава, выкладчык кафедры псіхалогіі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка разглядае свядомасць, як уласцівы чалавеку спосаб адносін да аб'ектыўнай рэчаіснасці, апасродкаваны ўсеагульнымі формамі грамадска-гістарычнай дзейнасці людзей.

Пра неабходнасць ўдасканалення педагагічнай практыкі, пераасэнсавання яе навуковай сутнасці і мэт разважаюць у артыкуле "Педагагічная практыка студэнтаў: інавацыйныя асновы ўдасканалення" прафесар І.Ф.Харламаў, загадчык кафедры педагогікі Гомельскага дзяржаўнага універсітэта імя Ф.Скарыны, і В.П.Горленка, дацэнт кафедры педагогікі гэтага ж універсітэта. Матэрыял змешчаны пад рубрыкай "Вышэйшая школа сёння і заўтра".

Лета — час канікулаў, і ад таго, як і дзе адпачылі дзеці, у немалой ступені залежыць іх настрой і працаздольнасць у новым навучальным годзе. Пра часовыя аб'яднанні дзяцей — летнікі, зборы, турыстычныя паходы, злёты — аб усіх напрамках гэтай дзейнасці расказвае А.А.Кардабнёў, дацэнт кафедры педагогікі Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Я.Купалы ў артыкуле "Педагагічны патэнцыял часовых аб'яднанняў дзяцей".

"Творчая асоба: тэорыя і практыка" — гэта рубрыка ўдзяляе вялікую ўвагу адораным дзецям, студэнтам. У артыкуле "Выхаванне ў творчасці" доктар філасофскіх навук В.В.Пазнякоў разважае над тым, што прымяняльна да сярэдняй агульнаадукацыйнай школы авалоданне асновамі навук — амаль што адзіны шлях ўваходжання асобы, якая фарміруецца, у культуру; што ў кантэксце выхавання ў творчасці неабходна фарміраваць, узрошчваць настаўніка новага тыпу.

З першымі крокамі адукацыі ў Беларусі пасля 1917 г. знаёміць чытачоў Н.І.Куракевіч, выкладчык кафедры гуманітарных дысцыплін Беларускага дзяржаўнага універсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі.

Які ж ён, настаўнік 2001 года? Хто сустрэне дзяцей на школьным парозе? Пра лепшых настаўнікаў, творчых, няўрымслівых, якія любяць сваю справу ўсім сэрцам — пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу прафесійнага майстэрства педагогаў, — артыкул Г.І.Кашэўнікавай "Узлёт з "Крыштальным жураўлём"".

Таццяна СЛАУТА.

Лета-2001

Аб'яднала "Адзінства"

Міжнародны турысцкі лагер "Адзінства" пакіне шмат яркіх успамінаў пра лета. Тут, у летніку, традыцыйна пад час летніх канікулаў збіраецца моладзь.

У цудоўным хваёвым бары на беразе маляўнічага возера Казара, што на Жлобіншчыне, за лічаныя гадзіны вырас палатачны гарадок, насельнікамі якога былі каля 500 чалавек. Ініцыятарамі і арганізатарамі злёту сталі Гомельскі аблвыканкам і абласны камітэт БПСМ.

Прадстаўнікі славянскіх народаў — маладзёжныя каманды з Гомельскай і Чарнігаўскай абласцей, з Масквы — прыехалі ў "Адзінства-2001". Не толькі цудоўнае надвор'е, але і спартыўныя, і культурна-забаўляльныя мерапрыемствы па валейболе і гіравым спорце, конкурс бівакоў, афармленне паходнай газеты, пераадоленне паласы перашкод, мастацкая самадзейнасць спрыялі выдатнаму настрою ўдзельнікаў. Лідэры іх — студэнты Гомельскага дзяржаўнага універсітэта імя Ф.Скарыны — перамаглі ў агульным заліку па ўсіх пунктах праграмы. Прыемна адзначыць, што на другім месцы — каманды Беларускага дзяржаўнага універсітэта транспарту і Беларускага камерцыйнага універсітэта кіравання з Мазыра. Але галоўнае, што ў "Адзінстве" перамагла дружба.

У падарунак — аўтобус ад Прэзідэнта

Ён прыбыў у Лужаснянскую гімназію для здольных і адораных дзяцей, якая размешчана пад Віцебскам.

Так быў адзначаны поспех навучальнай установы ў падрыхтоўцы вучняў. І невыпадкова: усе 80 выпускнікоў гімназіі сёлета паступілі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі. Гэта — будучыя настаўнікі, урачы, праграмісты, інжынеры, ваенныя.

315 дзяцей будуць у гэтым навучальным годзе вучыцца ў гімназіі. Яны накіраваны сюды пераважна з сельскай мясцовасці.

Як мяркуюць у Лужэсна, камфартабельны аўтобус будзе дарэчы пры арганізацыі экскурсій, наведванні тэатраў і выстаў.

Пётр ШУБЯНОК.

"Фестывальны" — вясёлая "краіна дзяцінства"

У час школьных летніх канікулаў у выздараўленчым летніку "Фестывальны", які належыць Мінскаму абутковаму адкрытаму акцыянернаму таварыству "Прамень", адпачыла 620 хлапчукоў і дзяўчынак. Летнік размешчаны ў цудоўным месцы, непадалёку ад Ракава. Сасновы лес стаў сапраўдным сябрам і крыніцай прыродных багаццяў: чарніцы, суніцы, маліна так і прасіліся ў рукі, а потым, пасля шчодрых дажджоў, з'явіліся і грыбы.

Але не толькі зборам ягад і грыбоў займаліся дзеці: кожны дзень праводзіліся цікавыя мерапрыемствы, заняткі ў гуртках бальнага танца, малявання і інш., а таксама спартыўныя спаборніцтвы. Працавала бібліятэка. Кожны дзень прыносіў дзецям новыя ўражанні і захапленні.

А адкрыццё малых Алімпійскіх гульняў стала вялікім святам для ўсіх — кожнаму знайшлася справа.

Вось што гаворыць начальнік летніка "Фестывальны" Жанна Міхайлаўна Кір'янава: "Лета праляцела хутка, але нельга сказаць, каб непрыкметна, бо кожны дзень быў маленькім кавалачкам жыцця, і кавалачкам яркім і прыгожым. Нас (маю на ўвазе ўвесь працуючы персанал) вельмі радуе той факт, што хлопчыкі і дзяўчынкі не хацелі ехаць дахаты. З аднаго боку, яны ўжо засумавалі па сваіх бацьках і родных, а з другога — шкада было пакідаць "Фестывальны".

Дзеці харчаваліся пяць разоў у дзень, бо была пастаўлена задача падмацаваць іх перад навучальным годам. Добрая ежа плюс чыстае паветра — гэта, безумоўна, вельмі добра дзейнічала на арганізм дзіцяці.

Вельмі засмучае той факт, што многія летнікі закрываюцца і зараз стаяць як сумныя помнікі нашага нялёгкага часу. Таму хочацца сказаць шчырыя словы падзякі ад усіх бацькоў, дзеці якіх адпачывалі ў нашым летніку, кіраўніку АААТ "Прамень", асабліва генеральнаму дырэктару Вячаславу Браніслававічу Вернікоўскаму за тое, што знаходзяць магчымасць, нягледзячы на фінансавыя цяжкасці, каб летнік працаваў па поўнай праграме. Трэба нам, дарослым, заўсёды памятаць, што здаровыя дзеці — наша добрае будучае. І клапаціцца аб гэтым трэба ўжо сёння, не адкладваючы на заўтра.

Надзея МІЦУК.

"Цвярдыня над Бугам"

Штогадовы валанцёрскі летнік Беларускага саюза моладзі "Цвярдыня над Бугам" вось ужо чацвёрты раз праходзіць у Брэсце. Каб унесці свой пасільны ўклад ва ўзнаўленне Брэсцкай крэпасці, актыўна папрацавалі па прывядзенні ў належны стан мемарыяла добраахвотнікі з Мінска, Гродна, Магілёва, Віцебска, Гомеля, Пінска, Узды, Баранавічаў, Барысава, Лунінца — па чатыры гадзіны ў дзень дзеці палолі клумбы, добраўпарадкоўвалі тэрыторыю.

Побач з вучнямі працуюць і воіны-інтэрнацыяналісты. Так, адзін з іх, Дзмітрый Казлоў, у летнік прыйшоў выключна кіруючыся пачуццём патрыятызму і жаданнем дапамагчы дзецям зразумець, што такое інтэрнацыянальная гордасць, любоў да Радзімы, грамадзянскі абавязак.

Галоўнае ў летніку — выхаванне працай, а ў звычайных, скажам, летніках асноўны ўпор робіцца на культурна-масавыя мерапрыемствы.

Згодна з рэжымам дня у ім з 17.00 да 18.30 — агульнаадукацыйная частка, а культурная праграма ладзіцца з 20 да 23.30.

Самым яркім мерапрыемствам аднадушна быў прызнаны "Дзень Наадварот".

Канкурыраваць з ім магла толькі прагулка на цеплаходзе "Гродна".

У выхадныя дні валанцёры наведвалі Белавежскую пушчу, краязнаўчы музей, арганізоўвалі культпаходы ў тэатр, рабілі прагулкі па горадзе.

Некаторыя з хлопчыкаў і дзяўчынак знаходзяцца ў летніку па некалькі змен запар, як у мінулыя гады, так і сёлета. Значыць, гэта ім падабаецца. І невыпадкова.

Яны не толькі з ахвотай працуюць у "Цвярдыні над Бугам" як сапраўдныя валанцёры, але і цікава, весела адпачываюць.

Летні універсітэт

Грамадскае аб'яднанне "Беларуская асацыяцыя клубаў ЮНЕСКА" ўжо шосты год запар збірае прадстаўнікоў з розных краін. У рабоце летняга універсітэта побач з беларусамі сёлета прымаюць удзел юнакі і дзяўчаты з Расіі, Латвіі, Украіны, Румыніі — усяго звыш 200 чалавек.

Правядзенне вучэбных секцый па розных напрамках экалогіі, канфліктalогіі і правах дзіцяці, школах лідэра і маладога журналіста, мастацтва палемікі, здаровага ладу жыцця і інш. уключае ў сябе праграма гэтага мерапрыемства.

З удзелам спецыялістаў у розных галінах праходзяць круглыя сталы, праводзяцца алімпійскія гульні і культурна-забаўляльныя праграмы, рэалізуюцца ўласныя міні-праекты.

У рабоце універсітэта прынялі ўдзел Мірта Ларэнца — праграмны спецыяліст упраўлення па адносінах з Нацыянальнымі кампаніямі і новымі партнёрамі ЮНЕСКА, ганаровыя госці з Прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь, Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА, Міністэрства адукацыі, пасольстваў Украіны і Расіі ў Рэспубліцы Беларусь.

Дружба працай моцная

У Горках пры Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі сёлета дзейнічаў Міжнародны летнік валанцёрскага руху. 75 студэнтаў з Англіі, Галандыі, Расіі і нашай краіны на працягу тыдня працавалі па добраўпарадкаванні сярэдняй школы і дзіцячага сада ў пасёлку Леніна, раённай бальніцы, рамантавалі школу-інтэрнат у вёсцы Стараселле Горацкага раёна.

Валанцёры, акрамя гэтага, пазнаёміліся з вопытам работы абласной арганізацыі Лігі добраахвотнай працы моладзі і штаба студэнцкіх атрадаў, правялі экскурсіі па гістарычных і памятных мясцінах Магілёўскай вобласці.

Пётр НЕСЦЯРОВІЧ.

Сярод кніг

"Агонь у серцу, а розум у галаве"

Так называецца ці не найпрыгажэйшая казка з кнігі А.К.Сержпутоўскага "Казкі і апавяданні беларусаў Слуцкага павета", якая больш за паўгода таму выйшла ў выдавецтве "Універсітэцкае" (2000) у распрацаванай кандыдатам філалагічных навук У.К.Касько серыі "Повязь вякоў" і прызначаная "для этнографаў, фальклыстаў, выкладчыкаў і студэнтаў ВНУ, настаўнікаў і вучняў агульнаадукацыйных школ, ліцэяў, работнікаў асветы, навукі і культуры, шырокага кола чытачоў".

Кніга з'яўляецца перавыданнем 1926 года, а яе аўтар-збіральнік Аляксандр Казіміравіч Сержпутоўскі (1864-1940) — з той славутай плеяды навукоўцаў-даследнікаў XIX — пачатку XX стст. (Е.Раманаў, М.Федароўскі, П.Шэйн, А.Багдановіч, Я.Карскі ды інш.), якія паклалі пачатак усёй сучаснай фальклорна-этнаграфічнай справе на Беларусі. "Б.Эпімах-Шыпіла, — паведамляе ва ўступным артыкуле кандыдат філалагічных навук У.К.Касько, — ставіў зборнік Сержпутоўскага вышэй за ўсе раней апублікаваныя зборнікі беларускіх казак... Вялікую цікавасць выклікаў зборнік А.К.Сержпутоўскага за мяжой — у фалькларыстаў Чэхаславакіі, Польшчы. Рэцэнзія вядомага чэшскага фалькларыста Іржы Поліўкі на зборнік перарасла ў спецыяльнае даследаванне беларускай і славянскай казачнай традыцыі". "Сабраныя тут галоўным чынам жыццёвыя апавяданні, кароткія байкі ды зрэшты даўнейшыя казкі, — гаворыць сам аўтар-збіральнік, — запісаў я на працягу 1880-1923 гадоў у Слуцкім Палессі, амаль што толькі не ў дзвюх суседскіх вёсках — Чудзіне ды ў Вялікім Рожане". І такіх запісаў назбіралася сотка.

"Палічылі таксама мэтазгодным, — удакладняе кандыдат філалагічных навук У.К.Касько, — не ўключаць у кнігу па этычных прычынах дзвюх казак (42, 66), захаваўшы нумарацыю арыгінала. Гэта зроблена для аблягчэння работы вучоных, якія будуць карыстацца ёю і рабіць спасылкі на пэўныя тэксты". (Цікава, што ж гэта за прычыны, якія могуць збіць з панталыку нават вучоных і "этычна" завадзіць ім у працы?)

З асаблівай цеплынёй згадвае А.К.Сержпутоўскі сваіх баечнікаў, ад якіх запісаў казкі: Лявона Лябедзіка, Данілу Куляша, Матруну Бохмачыху, Д.Кулагу, Савіцкага, Івана Куцька, Кажана, Сямёна Корчыка, Кругліка, Балбата, старога дзеда Савіцкага, Калесьніка, Тычыну, Рэдкага, Мікіту Вераб'я, Ясіньскага, Р.Кухталя, Сасноўскага, шляхцянку Умінскую. Напрыклад, пра Данілу Куляша — так: "Даніла Кулеш жыў у Чудзіне. Ён быў добры, статанны гаспадар, збудаваў новыя светлыя дзве хаты, развёў шмат гаўяда, выгадаваў і ажаніў сына, — адным словам, быў харошы чалавек, якіх мала ва ўсёй акрузе. Ужо яго сын быў старастаю, як вось наш Даніла задурыў, пачаў учашчаць у карчму, а нарэшце так запіў, што рэдка бываў цвярозым. Але затое, упіўшыся, Даніла Кулеш вельмі хораша баяў казкі, а цвярозы, бывала, сядзіць ды толькі паплёўвае, — з яго нельга выцягнуць ніводнага слова". Сам жа Даніла Кулеш кажа гэтак: "Бачыце, не памятаю, што я сегонячы абедаў, а мо й саўсім нічого не абедаў, бо які цепер ліха абед. От калі падсуне невехна якое-небудзь бульбы, та й за тое дзякуй, а калі не, та й так добрэ..."

Да фалькларыста А.К.Сержпутоўскага далучаецца з разважаннямі кандыдат філалагічных навук У.К.Касько: "Падмячае Кулеш і такую з'яву як пранікненне на Палессе капіталістычных стасункаў... І хаця пазнаць законы развіцця грамадства, прычыны сацыяльнай несправядлівасці не дазваляюць яму адсутнасць адукацыі, адарванасць палешукоў ад свету ў сілу адсутнасці дарог... галоўны стрыжань сваіх разваг казачнік вызначыў правільна..." (Словам, Даніла Кулеш — выдатны знаўца сваёй праўды! І пакуль што яшчэ не маразматык...).

У кнізе захаваныя асаблівасці жывой народнай гаворкі: славутае саканне ("упёрса", "скрывіласа"), аканне ("гаспадар", "хаць"), ненаціскныя "о" ("гэто", "мейсцо"), "э" ("добрэ", "кажэ"), дыялектызмы ("нелапы хлопец", "кудаса"), мяккі знак перад цвёрдым зычным (мабыць, маюцца на ўвазе словы кшталту "сьвет", "зьменіўса"). "У той жа час для лепшага ўспрыняцця матэрыялаў вырашылі не захоўваць дыфтонгаў, але захавалі напісанне літары "е" замест "я" ў першым складзе перад націскам". (Відаць, гэта таксама зроблена для аблягчэння работы няшчасных вучоных".)

Сакавітая, перасыпаная прыказкамі мова баечнікаў, іх казачны свет — заварожваюць.

Існуе сцвярджэнне, быццам агульная колькасць магчымых сюжэтаў — абмежаваная, іх усяго недзе каля 200, і большасць з іх — у Біблії. Але яшчэ кажуць, што ў беларускіх казках зафіксаваны такія сюжэты, якія не сустракаюцца больш нідзе ў свеце. Сапраўды, у зборніку А.К.Сержпутоўскага тэму Іова інтэрпрэтуе казка "Дабро й ліхо", апавяданне "Таварышы" ў сваіх зыходных момантах пераклікаецца з сусветнай мастацкай літаратурай — навелай аргентынца Х.Л.Борхеса "Зладзейка". Але праўда й другое: апокрыфы "Як Хрыстос вучыў людзей", "У бабы чортава галава", "Аткуль узяліса грыбы" наўрад ці вядомыя іншым народам.

А казка "Усе і ў галаве не зьмесціцца" сваім філасофскім анталагізмам набліжаецца да паўнацэннага міфа...

"...От з тае пары мо й да тых час ён шчасьліво жыве на сьвеці да радуецца, пазіраючы на Божы сьвет".

"...а безногі багатыр жаніўса з царэўнаю да й заўладаў палавінаю царства. Справілі гучнае вясельле. Я там быў і мёд піў, па барадзе цекло, а ў рот не папало".

Ці задумваліся вы калі-небудзь над тым, што за жыццё наступае пасля завяршэння казкі і дзе той "шчаслівы" свет, у якім піва й мёд цякуць міма рота? Адно з двух: альбо ўсё самае цікавае ўжо даўно скончылася — і пачаліся нудныя, шэрыя будні; альбо апісаць той недаступны свет бяссільны нават самы фантастычны жанр. І ад гэтай неспасцігальнасці робіцца страшнавата: таі сабе злавесны чатырохрукі бог Шыва, які скача свой вар'яцкі танец на збялелым чэрапе даўно загіблае істоты...

Герой казкі "Агонь у серцу, а розум у галаве", запісанай ад Матруны Бахмачыхі, хоча ўсё ведаць: "зачым яно гэ, а не йнак"? От ён кідае гаспадарку, сваю вёску і адпраўляецца ў свет "к яснаму сонейку, яно ўсюды сьвеціць, усе бачыць, дак усе знае..."

Кёнігсбержац Кант (даруй Божа за прыгадку гэтага імя!) называў прастору і час суб'ектыўнымі катэгорыямі — свайго кшталту "акулярамі", праз якія мы глядзім на свет і без якіх нам наогул нічога не відаць. Гейзенбергаўскія прынцып неакрэсленасці, матрыцавы варыянт квантавай механікі, на якім грунтуюцца камп'ютэрныя тэхналогіі, і самі віртуальныя тэхналогіі ў сваёй сутнасці сёння вяртаюцца да слушнасці меркаванняў заснавальніка крытычнай філасофіі. Але вялікі філосаф забыўся пра трэцяе "шкельца", якое настолькі ж адкрывае нам відавочную ісціну, наколькі і ўводзіць нас у татальны зман — святло! Калі б заўтра раніцай замест нашага Сонца падняўся, напрыклад, Сірыус, на назіраннях за якім, дырэчы, заснаваны культ аднаго з афрыканскіх плямёнаў (а кажуць, што і ўся старажытнаегіпецкая цывілізацыя — таксама), — хто ведае, якім бы мы пабачылі свой свет, у якой дымензіі (вымярэнні) з няцяму тут жа апынуўшыся?

"Абазліласо сонейко, давай яшчэ гарэй пекці, а ён шапку насунуў на вочы, да й падыходзіць бліжэй. Бачыць яно, што нічого не парадзіць з упартым чалавекам, от і пытае яго, што яму трэ. Расказаў ён сонейку, чаго прышоў, а тое й кажэ: "Як будзеш усе знаць, та хутко памрэш", — і бліснуло яму сонейко ў голаў. От і пачуў ён, што много знае, але галава гарыць..." (Святло і ёсць інфармацыя; а пры дапамозе рэлятывісцкай тэорыі можна даказаць бяссмяротнасць чалавечай свядомасці: пры дапушчэнні, што апошняя ёсць фізічнай формай святла, гэты "механізм" уяўляецца вытлумачальным.)

"Пашоў ён к рацэ, каб напіцца. Толькі ён схіліўса к вадзе, аж аттуль выплыла вельмі гожая паненка да як зірнула на яго, дак ён і стаў бы ўкопаны. Стаіць, пазірае да й ачу не мажэ атарваць ат яе. Спадабаўса ён той паненцы... Зірнуў ён, аж сонейко апускаецца з неба ў свае палацы... А яна й кажэ: "от мой бацько вернуўса да гасподы. Лядзі, нічого не кажы яму, што ты пазнаў і што мене бачыў". Тут яна ўзнесласа ўгору да й заблішчала аттуль гожаю зоркаю". (Старажытны грэк Платон называў зоркі жывымі істотамі і сцвярджаў, што кожны чалавек мае сваю зорку, з якой ён паходзіць... Можа, ён памыляўся?) "...пачуў ён, што много знае, але галава гарыць, а ў серцу холадно бы лёд... Дагадаўса ён, як нагрэць серцэ, да й пашоў шукаць тую паненку да зваць яе з неба. Пачула яна, хутко пакаціласа з неба яснаго зоркаю да й стала кала яго тою гожаю паненкаю. От і загарэласо ў яго ў серцы да й пачуў ён, што пакуль будзе там гарэць, патуль ён будзе знаць, чаму так усе робіцца на сьвеці..."

Перш чым дабрацца да сонца, герой "бачыць — седзіць кала дарогі на камені чалавек да ўсе крычыць, пытае: "Дакуль я буду седзець?" І просіць ён, каб запытаў у сонейка, калі ён устане. Пашоў далей да й бачыць, што якісь чалавек падпірае тын. Зірнуў ён, але не ведае, што гэто ён робіць. Ідзе ён далей, аж дзве жанчыны пераліваюць у рацэ воду. Зацікавіўса ён, але не ведае, што яны гэто робяць, да й пашоў далей. Мо ўжэ саўсім блізко падышоў ён к сонейку, дзе яно з-за зямлі ўсходзіць на небо, да й бачыць, што чалавек перагрэбае сьмеце..." Прасветлены сонцам, пабраўшыся з паненкай-зоркаю, вяртаецца герой у свой край. "От падходзяць яны к таму мейсцу, дзе чалавек перагрэбае сьмеце. "Ой, чалавечэ, — кажэ ён, — ты ў сьмеці шукаеш згубленые грошы да дарам траціш час. Ідзі ты рабіць дзело, та хутчэй заробіш больш тых грошэй". Пазнаў той чалавек сваю амылку да й пашоў гараваць да працаваць — дак і нажыў гаспадарку й грошы на патрэбу. Ідуць яны далей, аж тые жанкі ўсе пераліваюць воду. І растлумачыў ён ім, што колькі б яны не пералівалі, та вада вадою будзе, як колькі б яны не гаварылі, та нічого не выгавараць. Ідуць далей, аж чалавек падпірае тын. От ён і кажэ яму: "Не падпірай у жыцю гнілое, бо яно ўсе роўно ўпадзе". Нарэшце падышлі яны к таму чалавеку, што ўсе седзіць на камені, да пашлі мімо яго. Атышліса трохі, от ён і кажэ здалека: "Патуль ты седзіш, пакуль другі тут сядзе, бо ў жыцю кожын займае свае мейсцо"".

Казку "Агонь у серцу, а розум у галаве" Матруна Бахмачыха, якую ўжо "сагнуло ў сучок", чула ад сваёй старэнькай бабулі, а тая, у сваю чаргу, "чула тые байкі ат свайго небожчыка дзеда, як яшчэ была дзеўкаю", але што да сімвалізму чалавека пад тынам, дык "у гэтых словах няцяжка ўлавіць скрыты падтэкст, — піша кандыдат філалагічных навук У.К.Касько: — Пад гнілым плотам бачыўся стваральніцы казкі царскі прагнілы лад, які ніякімі падпоркамі не выратуеш ад гібелі". (Дададзім: чалавек, які перагрэбаў смецце, насамрэч шукаў кайзераўскія пазыкі, вада, якую пералівалі жанкі, сімвалізуе папоўскае багамолле, як опіум для народа, а чалавек на камені — непахісныя "паняцці" злодзеяў "у законе"...)

Шкада, што перавыдаўцы зборніка выкінулі дыфтонгі. У свой час рускае закрытае "о", характэрнае народным гаворкам усцяж ракі Сухоны паўночнага дыялекту рускай мовы, паслядоўна даследаванае О.Брокам, Л.Васільевым, А.Шахматавым і С.Высоцкім, не толькі дазволіла растлумачыць з'яву рухомасці націску ў словазлучэннях прыназоўніка з назоўнікам кшталту "по́д гору", "на́ небе", але й вывела навукоўцаў на існаванне ў старарускай мове дыфтонгу "уо". Тэрыторыя распаўсюджання паўночнага дыялекту — гістарычная тэрыторыя фіна-ўгорскіх плямёнаў, для якіх прыгаданы дыфтонг характэрны й па сёння (саманазва Фінляндыі: Суомі).

На якія ж глыбіні Слова і саманазвы славян (суолово — сулить, соловей, *suol: *suom) маглі б вывесці нашых вучоных занатаваныя А.К.Сержпутоўскім у першавыданні дыфтонгі "уо" і "іе" ("ыэ") (наскрозь уласцівыя як фіна-ўгорскім мовам, так і балтыйскім) пры "жалезным" правіле кампаратыўнай лінгвістыкі этымалагічна "адвольнага" чаргавання санорных?! Хто ведае... Sol — на лаціне "Сонца".

...І слова (suol) стала Плоццю (sōma, па-старажытнагрэцку — "цела"). Метафара? Магчыма. Але: слова — англ.slang (жаргон) — слухаць — латышск. klausīt (слухаць) — kliegt (крычаць) — klačas (плёткі) — кліч — клятва — клёкат — кляўза — клаўзула — латышск. kluss (ціхі) — глухі — глупась — глум — глагол — колокол — англ. call (зваць, іменаваць) — калякать — лац. calo (усклікваць, ззываць) — ням. sollen (асабліва ў зн. "кажуць, мяркуюць, маўляў" — у пераказвальным граматычным ладзе) — іт. sonare (гучаць) — сулінг (інданезійскі від флейты) — салапаты — літ. kalba (мова) — латышск. zilbe ("склад", у слове) — колдовать — галдеть — ням. gellen (галёкаць) — галас — голас — (logos як магчымая метатэза) — галапун (певень) — гам — ганіць — гасла — говар — гарзоліць (вярзці) — гергетаць — стар.-в.-ням. hellan (гучаць) — хула — грэц. hleos (слава) — хвала — гвалт (ням. gewalt) — улада — латышск. valoda (мова) — гул — гуд — гук. Гэта і ёсць таямніца "слова".

Сёння двайная спіраль малекулы ДНК навукоўцам надта ж нагадвае дзве застыглыя электрамагнітныя *хвалі,* адна з якіх мае дадатны, а другая — адмоўны зарад. Уступаючы з такімі спіралямі ў рэзананс, святло Сонца (Sol — слова — інфармацыя), іншая праява квантавай прыроды, рэгенеруе вечную энергію — энергію жыцця. Гэта і ёсць яго "таямніца".

"...І дзівіліса людзі, што яны жывуць і ніколі не тужаць. Пачалі яго пытаць, чаму яны так добрэ жывуць, а ён і кажэ: "Затым мы добрэ жывом, што ў нас вагонь у серцу, а розум у галаве"".

Дарма, ці, кажучы словам слуццакоў, прашкі людзі баюць, быццам казка апавядае пра барацьбу зла (ліха) й добра ды абавязковую перамогу апошняга! Ад выпадку да выпадку, ад здарэння да здарэння, ад сюжэта да сюжэта яна гаворыць толькі пра аднае і тое ж — пра неўміручасць чалавечай душы. І ў гэтым — яе адзіны, універсальны трансцэндэнтны "намёк"... Жэст рукі Шывы: "Не бойся!"

Андрэй ГУЦАЎ.

Будзем з бульбай!

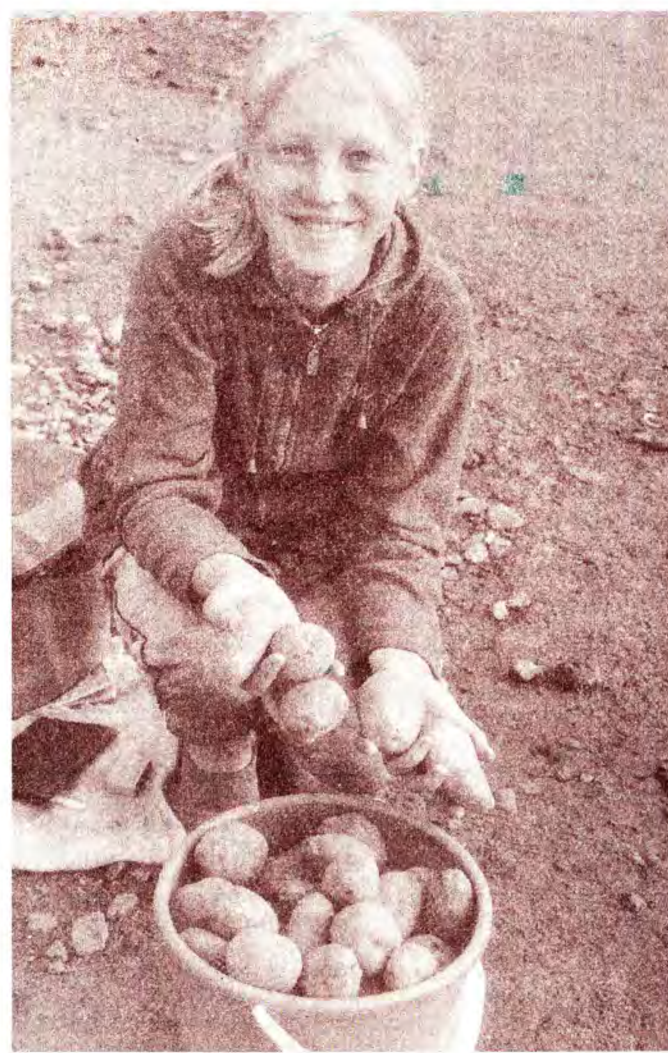

Вольга Церахава з вёскі Ходасы Мсціслаўскага раёна, пакуль ісці ў дзесяты клас, дапамагае бацькам справіцца на гаспадарцы. Яна сама і карову падоіць, і ў хаце прыбярэ, і бульбы ў агародзе назбірае. Усё можа, не дарма ж на вёсцы вырасла.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

На жыццёвых скрыжаваннях

Вершы ў сшытку па матэматыцы

Ксенія Пятроўна паволі ішла за Аленкай па вузкай асфальтаванай дарожцы. Іх раз-пораз абганялі людзі, якія спяшаліся на працу, і вучні пачатковых класаў з важкімі рукзакчамі і ранцамі. Ксенія Пятроўна пачала прывучаць Аленку хадзіць у дзіцячы сад самастойна: хутка дачцы будзе сем гадоў, пара ўжо больш давяраць ёй. І ўсё-такі ў маці сціскалася сэрца пры думцы, што яе маленькая дачушка мужна ідзе ў адзіноце, а вакол — такія высачэзныя дамы, вялізныя дрэвы і чужыя, абыякавыя людзі. І тут жа з мацярынскім эгаізмам парадавалася: яшчэ больш за дзесяць гадоў дачка будзе з ёй, да таго часу, калі давядзецца адпусціць яе ў самастойнае "плаванне" па жыцці. З другога боку, дзесяць гадоў — гэта не так і многа. Вось усё чатыры гады, як яна жыве ў гэтым горадзе, хоць часам здаецца, што толькі ўчора, падхапіўшы Аленку ў адну руку, чамадан — у другую, яна на злом галавы кінулася з другога канца краіны ў зусім незнаёмы горад. Можна лічыць, што ёй вельмі пашанцавала: яна адразу знайшла працу і, самае галоўнае, зусім нечакана атрымала жыллё: маленькі пакойчык у сямейным інтэрнаце.

Ксенія Пятроўна так і жыла гэтыя чатыры гады: школа — крама — дом. Гэтае жыццё не здавалася ёй аднастайным. Яна адчувала сябе паважаным, патрэбным, незалежным чалавекам, была цалкам задаволена. Ва ўсякім разе, яна пераканала сябе ў гэтым, і вяртацца да нялюбага мужа Ксенія не збіралася. Муж спрабаваў ператварыць яе ў бязвольную ляльку, гэтакі атрыбут набору дзелавога чалавека: уласны дом, іншамарка, прыгужаня-жонка. Ксенія пакінула мужу залатыя ўпрыгожанні са словамі: "Яшчэ крыху, і будзеш вадзіць на залатым ланцужку, як моську. А я — чалавек! Больш за тое — асоба!" — так Ксенія бразнула дзвярыма ў прамым і пераносным сэнсе слова. Муж пакрыўдзіўся і не шукаў ні жонку, ні дачку.

...Аленка ўвайшла ў двор дзіцячага сада. Маці пастаяла, прасачыла, як дачка ўзнялася на ганак і ўвайшла ў будынак. Потым Ксенія Пятроўна павярнулася і хуткім крокам накіравалася ў школу.

На павароце яна пераклала з адной рукі ў другую цяжкі пакунак са сшыткамі і ўздыхнула: Арцём і Дзімка яе ўжо не сустракаюць. Тры гады запар ля гэтай павароткі Ксенію Пятроўну цярпліва чакалі два хлапчукі з яе класа. Дзіма адразу ж пачынаў расказваць пра тое, як ён рашыў складаную задачу, а Арцём моўчкі браў у настаўніцы цяжкую сумку са сшыткамі.

Арцём не захапляўся матэматыкай, ды і па іншых прадметах перабіваўся з "чацвёркі" на "тройку". Быў ён крыху замкнёны, негаваркі, але калі б спатрэбілася ахарактарызаваць хлапчука адным словам, то гэтае слова было б *надзейнасць*. Гэты хлапчук паводзіў сябе ва ўсіх сітуацыях неяк спакойна і годна, па-мужчынску.

"Шчаслівай будзе тая дзяўчына, якой Арцём стане мужам, — сказала Ксенія Пятроўна сваім аднакласніцам. — Так што не ўпускайце такога жаніха". "Як тут не ўпусціць, — уздыхнула чарнявая, бойкая Ліля, — калі ён безнадзейна закаханы ў Ксенію Пятроўну". "Замаўчы", — цыкнула строгая і правільная Надзя. "Ну і добра, што закаханы, такі ў вас цяпер узрост — час кахання", — усміхнулася Ксенія Пятроўна.

Дзяўчаты шматзначна пераглянуліся, але прамаўчалі.

Аднойчы Ксенія Пятроўна знайшла замест дамашняга задання ў сшытку Арцёма наіўныя, недасканалыя, але вельмі шчырыя вершы пра каханне. "Арцём, а дзе ж задача?" — настаўніца вярнула хлопчыку сшытак. "Прабачце, Ксенія Пятроўна, гэта нам па літаратуры задавалі, а я сшыткі пераблытаў", — густа пачырванеў юнак.

Ксенія Пятроўна ўздыхнула: на жаль, юнацтва непаўторнае. Калісьці яна сама марыла пра такое шчырае, рамантычнае, безразважлівае каханне. Лёс не падараваў ёй такога пачуцця і ўжо, напэўна, не падорыць.

На выпускным вечары Арцём сказаў Ксеніі Пятроўне: "Мне прыйшла позва ў армію. Можна, я буду вам пісаць?" "Вядома, пішы, я адкажу", — сказала класны кіраўнік. Аднак ужо і верасень заззяў жоўтым лісцем, і кастрычнік вось-вось шэрым дажджом заплача, а лістоў ад Арцёма няма. "Цяжка, відаць, хлапчуку, не да пасланняў", — падумала Ксенія.

Вось і агароджа роднай школы. "Ксенія Пятроўна, а ў нас кантрольная сёння будзе?" — акружылі настаўніцу ў школьным двары бойкія пяцікласнікі. "Так, вядома", — Ксенія Пятроўна занялася сваімі вучнямі і забылася пра Арцёма.

Увечары ад Арцёма прыйшло пісьмо, а ў ім — той самы лісточак са сшытка па матэматыцы. "Гэтыя вершы прысвечаны вам, толькі загадайце: я ўсё для вас зраблю", — пісаў Арцём.

Ксенія Пятроўна паклала лісточак на стол і... слёзы градам паліліся на няроўныя радкі. Гэта няпраўда, што для шчасця ёй дастаткова дачкі і працы, няпраўда, што яна — моцная і незалежная жанчына. Ёй так хочацца быць слабай, любімай і абароненай ад нягод жыцця надзейным мужчынскім плячом. Яна заўсёды марыла пра рамантычнае каханне. А цяпер лёс, нібы ў насмешку або як у расплату за ранейшыя памылкі, дорыць ёй тое, што яна ўзяць не можа. "Хлопчык мой дарагі! Што мне напісаць табе, каб не параніць тваю чулую душу, не разбурыць веру ў каханне, пераканаць, што ты яшчэ будзеш шчаслівы, як растлумачыць, што розніцу ва ўзросце ў 14 гадоў не пераадолець ні табе, ні мне?" — шаптала Ксенія маленькаму лістку з вучнёўскага сшытка.

Потым Ксенія Пятроўна запаліла настольную лямпу, паклала на падаконнік мокры ад слёз лісточак паперы і ўзяла стос сшыткаў па матэматыцы.

Кантрольную работу трэба праверыць да заўтрашняга ўрока...

**Г.КАПЕЦКАЯ,
настаўніца гімназіі
Светлагорска.**

Праграма тэлеперадач

ПАНЯДЗЕЛАК, 3 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.10 Рэзананс.
10.00, 17.00 "Марская паліцыя". 10.45 Тэлебарометр.
11.10, 22.00 "Чалавек мора".
12.15 Час мясцовы. Рэпартажы з правінцыі.
12.40 Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма". "Казка сказваецца", "Архэавы пруток". 13.20 "Дзікі сабака дзінга". Маст. фільм.
15.20 "Аварыя — дачка мента". Маст. фільм.
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
18.50 "Джэн Эйр". 1-я і 2-я серыі. 20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
22.45 Стадыён.
23.10 Планета "АРТ".

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.30 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
9.15 Поле цудаў.
10.15 Смехапанарама Яўгена Петрасяна.
10.50 Бібліяманія.
14.45 "Прыватная асоба". Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "З лёгкай парай!". У гасцях у Міхаіла Еўдакімава.
17.50 "Зямля кахання".
18.55 Чакай мяне.
20.00 Час.
20.40 "Закон джунгляў".
21.35 "Сакрэтныя матэрыялы" ("X-files").
22.55 "На футболе" з Віктарам Гусевым.
23.35 "Поўная бяспека".

РАСІЯ

7.00, 8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 "Экспертыза РТР".
7.30 "Масква—Мінск".
7.45 "Праваслаўны каляндар". 7.50 Сямейныя навіны.
8.15 "Два раялі".
9.00 Мая сям'я.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Візіт да Мінатаўра". 1-я серыя. 18.00 "Два раялі".
19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква. 19.50 "Тайна вілы". Маст. фільм.
21.45 "Падрабязнасці". Спецыяльны выпуск. Інтэрв'ю Сяргея Пашкова са Свяцейшым Патрыярхам Маскоўскім і Усея Русі Аляксіем II. 22.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
22.40 "Спорт за тыдзень".
23.40 Апошні сеанс. Жэрар Дэпардзье і Наталі Бэй у фільме "Бераг правы, бераг левы".
1.40 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 "Увага, чарапаха!". Маст. фільм.
8.45 Мультфільм.
9.05 Эдуард Грач і аркестр "Масковія" у праграме "Поры года". 9.30 Сферы. Міжнародны агляд.
10.10 "Чырвоны фазан на белым снезе". Дак. фільм.
10.35, 16.35 "Бліскучыя Азеракі".
11.40 "Юнацтва Пятра". Маст. фільм. 1-я серыя.
13.00 А. Валодзін. "На зямлі патрымайце мяне". Чытае Э. Вітарган.
13.45 "Разам з Фафалем".
14.00 Усе суры Карана.
14.20 М. Глінка "Арагонская хота". Дырыжор Ю. Сіманаў.
14.30 "Восеньскія партрэты". Май Мітурыч.
15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.35 "Чыпаліна". Мультфільм. 16.10 "Ператварэнне".
17.40 "Выбраныя месцы з...". Рыгор Бакланаў.
17.55 Л. Бетховен. Сімфонія 3 "Гераічная". Выконвае ДАСО п/к У. Сінайскага.
18.50 XX стагоддзе. Выбранае. "Прыпынак на мясцовасці". Сяргей Даўлатаў.
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 Да 60-годдзя Сяргея Даўлатава. "Запаведнік". Спектакль тэатра імя Масcавета. Пастаноўка М. Зоненштраля і В. Анохінай.
22.05 "Фільм, фільм, фільм...". Мультфільм.
22.30 Ад кінаавангарда да відэаарта.

НТБ

5.00, 6.00, 7.00 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.25, 7.20, 15.35, 18.35, 23.30 Крымінал.
5.30, 6.35, 7.25 У запас.
5.40, 6.45, 7.40 Карданны вал.
5.45 Мультфільм.
7.50 "Раслiннае жыццё". Праграма Паўла Лабкова.
8.25 Служба выратавання.
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.30 Маст. фільм "Першакласніца".
11.30 "Мушкецёры праз дваццаць гадоў".
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 Лялькі.
15.50 "Яе звалі Нікіта".
16.55 "Народжаны злодзеем".
19.05 "Расійская імперыя". Фільм Л. Парфёнава.
20.15 "Крымінальная Расія". "Любярэцкі вылюдак".
21.50 Дэтэктыў "Клан".
23.50 "Салдаты ўдачы".

СТБ

Прафілактычныя работы да 15.00.
15.00 Інфармацыйная праграма "168 гадзін Мінска".
15.45 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
16.00 "Пітэр Пэн". Мультфільм.
16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Трылер "Апошні сведка".
21.40 "Забойная сіла".
23.00 "Праспект-200".
23.15 "Навіны СТБ—24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.40 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
23.45 Футбольны кур'ер.
0.15 Музычна-забаўляльная праграма "Начная размова з Аляксеем Лушнікавым".

АЎТОРАК, 4 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.25 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Арсенал. Праграма пра армію.
10.25 Стадыён.
10.55 "Бухта французскага пірата". 1-я серыя.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Каханне і галубы". Маст. фільм.
14.40 "Скарбы сусветнай культуры".
15.20 "Мой любімы звер".
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Масква — Мінск".
18.50 "Джэн Эйр". 3-я серыя.
19.50 "Нёман-2001".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Футбол. Адборачны матч маладзёжнага чэмпіянату Еўропы. Беларусь — Польшча. 2-гі тайм.
22.45 Ток-шоу "Справы жыццёвыя".
23.15 Спорт- кур'ер.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.30 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 Чакай мяне.
10.10 Дак. дэтэктыў "Вымпел". Рыцары спецназа. 2001 год". 10.40 "Ералаш".
10.50 Бібліяманія.
14.45 Прыгодніцкі фільм "Прыватная асоба". 2-я серыя.
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 Дзікія зоркі Галівуда.
18.50 Баявік "Рускі транзіт". 1-я серыя. 20.00 Час.
20.40 Камедыя "У старых рытмах". 22.55 Цывілізацыя. Ігар Сікорскі.
23.25 Крымінальная драма "Амерыканская гісторыя ікс".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Два раялі".
9.00 Мая сям'я.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Візіт да Мінатаўра". 2-я серыя. 18.00 "Амазонка".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 "Лос-Анджэлеская гісторыя". Маст. фільм.
21.45 "Фіціль".
22.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
22.40 Архіўныя тайны. "Народ мой — вораг мой".
23.05 Трагікамедыя "Мара кожнай жанчыны".
0.55 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.05 Навіны культуры.
7.20 "Вайна і мір". Маст. фільм. 1-я серыя.
9.45 Залаты п'едэстал. Валянцін Нікалаеў.
10.10 "Казённая дарога". Дак. фільм. 10.40, 16.40 "Бліскучыя Азеракі".
11.40 "Юнацтва Пятра". Маст. фільм. 2-я серыя.
12.45 "Пакахаў я цябе, мая радасць..."
13.45 "Разам з Фафалем".
14.00 "Справа жыццёвая".
14.30 Сцэнаграма. "Шантэклер" на сцэне "Сатырыкона".
15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.40 "Казённая дарога" Дак. фільм. 16.00 "Ноу-хау".
16.15 "Расійскі кур'ер". г. Баровічы.
17.40 "Выбраныя месцы з...". Юрый Кублaноўскі.
17.55 Звышнавука. "Захопнікі".
18.20 Дварцовыя тайны. "Княжна Тараканава. "Быль і легенды".
18.50 Былое ў асобах. "Пахвала авантурызму".
19.45 "Добрай ночы, малышы!". 20.00 "Цытаты з жыцця". Барыс Пятроўскі.
20.40 "Вайна і мір". Маст. фільм. 1-я серыя.

НТБ

5.00, 6.00, 7.00 "Сёння раніцай". 5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.25, 7.20 Крымінал.
5.30, 6.35, 7.25 У запас.
5.40, 6.45, 7.40 Карданны вал.
5.45 Мультфільм.
7.50 "Салдаты ўдачы".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 "Расійская імперыя". Фільм Л. Парфёнава.
10.25 Крымінал. "Чыстасардэчнае прызнанне".
11.20 "Мушкецёры праз дваццаць гадоў".
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35, 18.35, 0.15 Крымінал.
15.50 "Яе звалі Нікіта".
16.55 "Народжаны злодзеем".
19.05 "Расійская імперыя". Фільм Л. Парфёнава.
20.15 Вочная стаўка.
21.50 "Гарачыня цела". Маст. фільм.
0.35 Салдаты ўдачы".

СТБ

Прафілактычныя работы да 15.00.
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
15.30 "Кот па імені Ік".
16.00 "Пітэр Пэн".
16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Меладрама "Проста каханне".
21.45 "Забойная сіла".
23.00 "Праспект-200".
23.15 "Навіны СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Аўтапанарама".
23.45 Фантастычная прытча "Зардоз".

СЕРАДА, 5 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Здароўе.
10.25 Сад мары. Праграма для дачнікаў.
11.00 "Бухта французскага пірата". 2-я серыя.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Футбаліст". Маст. фільм.
14.25 "Скарбы сусветнай культуры".
15.20 "Мой любімы звер".
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны". 16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5". Праграма для старшакласнікаў.
18.20 Зона Ікс.
18.30 Гадзіна прафесіянала.
19.00 "Джэн Эйр". 4-я серыя.
20.00 Крокі насустрач.
20.20 Панарама.
20.55 Футбол. Адборачны матч чэмпіянату свету. Беларусь—Польшча. У перапынку (21.45) — Трэці тайм.
23.00 Спорт-кур'ер.
23.10 Крымінальнае дасье.
23.35 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.30 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 Баявік "Рускі транзіт". 1-я серыя.
10.15 Пакуль усе дома.
10.50 Бібліяманія.
14.40 Прыгодніцкі фільм "Прыватная асоба". 3-я серыя.
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 Чалавек і закон.
18.50 "Рускі транзіт". 2-я серыя.
20.00 Час.
20.40 Футбол. Адборачны матч Чэмпіянату свету. Зборная Фарэрскіх астравоў — зборная Расіі.
22.55 Рускі экстрым.
23.25 Трылер "Незнаёмец у доме".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Два раялі".
9.00 Мая сям'я.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Візіт да Мінатаўра". 3-я серыя.
18.00 "Амазонка".
19.30 Весткі— Масква.
19.50 Дэтэктыў "Забойства на Жданаўскай".
21.30 Рэпартаж "Цяжка быць БАМам".
22.30 Весткі—Масква.
22.40 Маст. фільм "Кантроль зямлі".
0.35 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

9.05 "Вайна і мір". Маст. фільм.
10.40, 16.40 "Бліскучыя Азеракі".
11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "У пачатку слаўных спраў". Маст. фільм. 1-я серыя.
12.45 "Сустрэча". Дак. фільм.
13.45 "Разам з Фафалем".
13.55 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
14.30 "Руская Палесціна. Новы Іерусалім". Перадача 1-я.
15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.35 "Злачынства ваўка Мадуеў". Дак. фільм. 1-я серыя.
17.40 "Выбраныя месцы з..." Ларыса Васільева.
17.55 В. Моцарт. Канцэрт-ронда.
18.10 "Пяць чэхаўскіх "Чаек" на III Сусветнай тэатральнай Алімпіядзе".
18.50 Былое ў асобах. "Салодкая жанчына сумнага часу".
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 Айчына і лёсы. Рахманінавы.
20.40 "Вайна і мір". Маст. фільм. 2-я серыя.
22.15 Абсерваторыя.

НТБ

5.00, 6.00, 7.00 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.25, 7.20 Крымінал.
5.30, 6.35, 7.25 У запас.
5.40, 6.45, 7.40 Карданны вал.
5.46 Мультфільм.
7.50 Баявік "Салдаты ўдачы".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Расійская імперыя". Фільм Л. Парфёнава.
10.30 "Асяроддзе". Экалагічная праграма.
11.30 Музычная казка "Звычайны цуд". 1-я серыя.
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35, 18.35, 23.50 Крымінал.
15.50 "Яе звалі Нікіта".
16.55 "Народжаны злодзеем".
19.10 Дэтэктыў "Горад прыняў".
21.50 Камедыя "Ты — мне, я — табе".
0.10 Баявік "Салдаты ўдачы".

СТБ

6.00 "Паўзучае войска". Мультфільм.
6.30, 15.30 "Кот па імені Ік".
7.00, 16.00 "Пітэр Пен".
7.30, 16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
8.00 Спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.40 "Кінаафіша Мінска".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Меладрама "Проста каханне".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Дыскаверы" на СТБ.
12.45 "Тайны Старой плошчы", "Казначэй Леніна".
13.50 "Забойная сіла".
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Баявік "Непераможны тыгр".
21.35 "Парыжскі антыквар".
23.00 "Праспект-200".
23.15 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.40 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
23.45 "Драма "Усё пра Еву".

ЧАЦВЕР, 6 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.35 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.05 "Нёман-2001".
11.05 "Чалавек мора".
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 Камедыя "Афоня".
14.25 "Скарбы сусветнай культуры".
15.20 "Мой любімы звер".
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Дак. фільм "Нараджэнне зоркі" пра ўдзел беларускіх спартсменаў у Алімпійскіх гульнях.
19.00 "Джэн Эйр". 5-я серыя.
20.15 "Славянскі базар у Віцебску-2001". Выбранае.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Масква—Мінск".
22.15 "Чалавек мора"
23.00 Спорт-кур'ер.
23.10 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.30 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 "Рускі транзіт". 2-я серыя.
10.15 Чалавек і закон.
10.45 Смачныя гісторыі.
10.50 Бібліяманія.
14.55 Гістарычны дэтэктыў "Ключ".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "Самі з вусамі".
18.50 "Рускі транзіт". 3-я серыя.
20.00 Час.
20.40 Смяротныя шоу ў дэтэктыве "Крутыя".
21.40 Незалежнае расследаванне. Ведзьмакі.
22.55 "Палярны канвой".
23.35 "Чатыры мушкецёры".
1.25 Рэальная музыка.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Два раялі".
9.00 Мая сям'я.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Візіт да Мінатаўра". 4-я серыя.
18.00 "Амазонка".
19.30 Весткі—Масква.
19.50 Вострасюжэтны фільм "Замена".
22.30 Весткі—Масква.
22.40 Маст. фільм "Атрад 10 з Навароне".

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 "Вайна і мір". Маст. фільм 3-я серыя.
8.35 "Рускі балет" Вячаслава Гардзеева.
9.30 "Дзіўная свабода быцця". Дак.фільм.
10.15 Рамантыка раманса.
10.40, 16.40 "Бліскучыя Азеракі".
11.40 "У пачатку слаўных спраў". Маст. фільм. 2-я серыя.
12.45 Б. Брытэн "Простая сімфонія".
13.00 "Кіналічба".
13.45 "Разам з Фафалем".
14.00 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
14.30 "Руская Палесціна. Новы Іерусалім". Перадача 2-я. 15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.40 "Злачынства ваўка Мадуеў". Дак. фільм. 2-я серыя. 17.40 "Выбраныя месцы з...". Леанід Бежын.
17.50 Tuba mirum.
18.45 Былое ў асобах. "Прайгранае жыццё Янкеля Блюбмкіна". 19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 Юрый Любімаў у праграме "Мой Пушкін".
20.35 "Вайна і мір". Маст. фільм. 3-я серыя.
22.10 "Джазафрэнія".

НТБ

5.00, 6.00, 7.00 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.25, 7.20 Крымінал.
5.30, 6.35, 7.25 У запас.
5.40, 6.45, 7.40 Карданны вал.
5.45 Мультфільм.
7.50 Баявік "Салдаты ўдачы".
9.00, 11.00, 1.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 Камедыя "Бумбараш". 1-я серыя.
10.50 Мультфільм "Церамцерамок".
11.30 Музычная казка "Звычайны цуд". 2-я серыя.
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35, 18.30, 23.55 Крымінал.
15.50 "Яе звалі Нікіта".
16.55 "Народжаны злодзеем".
18.55 Камедыя "Канваіры".
21.50 "Салдаты групы Z".
0.05 Баявік "Салдаты ўдачы".

СТБ

6.00 "Паўзучае войска".
6.30, 15.30 "Кот па імені Ік".
7.00, 16.00 "Пітэр Пен".
7.30, 16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 "Кінаафіша Мінска".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Баявік "Непераможны тыгр".
11.00 "Няшчасны выпадак".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Радыё-кропка". Музычна-забаўляльная праграма.
12.45 Клуб "Белы папугай".
13.50 "Парыжскі антыквар".
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны.
18.30 "Экзотыка".
18.45 Аўтапанарама.
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Трагікамедыя "Сачыненне да Дня перамогі".
21.50 "Парыжскі антыквар".
23.00 "Праспект-200".
23.15 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.40 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
23.45 "Канкан". Музычны фільм.

ПЯТНІЦА, 7 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Існасць. Духоўная праграма.
10.25 Гадзіна прафесіянала.
10.50 "Наталля і Георгій". Дак. фільм аб мастаках Паплаўскіх.
11.30 Мультфільм.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Чалавек, які браў інтэрв'ю". Маст. фільм.
14.25 "Скарбы сусветнай культуры".
15.20 "Мой любімы звер".
15.30 "Усе на арбіту!"
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5".
18.20 "Узыходжанне на Алімп" аб удзеле беларускіх спартсменаў у Алімпійскіх гульнях.
18.50 Маст. фільм "У жніўні 44-га..."
20.45 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 Формула стварэння. "На дабро ствараць" Будаўніцтва храмаў.
22.25 Дэтэктыўны серыял "Інспектар Шыманскі". 1-я серыя.
23.55 Спорт-кур'ер.
0.20 "Танцуй да раніцы". Канцэртная праграма.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.40 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 "Рускі транзіт". 3-я серыя.
10.15 "Самі з вусамі".
10.45 Смачныя гісторыі.
10.50 Бібліяманія.
14.35 Камедыя "Касматая сабака".
16.00 Вялікае мыццё.
17.20 Выратавальнікі. Экстраны выклік.
18.50 Поле цудаў.
20.50 Баявік "Сіла адзіночкі". 22.55 Камедыйны баявік "Кілер".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі. 8.15 "Два раялі".
9.00 Мая сям'я.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Візіт да Мінатаўра". 5-я серыя.
18.00 "Сам сабе рэжысёр".
19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
19.50 Дэтэктыў "Ранішняя шаша".
21.40 "Уключайце, пасмяёмся! Яўген Петрасян і іншыя". 23.40 Камедыя "Ідэальная пара".

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры. 7.20 "Вайна і мір". Маст. фільм.
8.55 "Сустрэча з Жылем Апалам".
9.25 А. Платонаў "У цудоўным і лютым свеце". Чытае М. Глузскі.
10.00 "Залаты сонъ". Дак. фільм. 10.40, 16.40 "Выдатныя Азеракі".
11.40 "Глюк, ветры перамен, ветры кахання". Дак. фільм.
12.40 А. Купрын. "Брэгет". Тэлеспектакль.
13.45 "Разам з Фафалем".
14.00 "Ах ужо гэтыя дзеткі!"
14.30 Музычныя дамы, Кускова. 15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці". Тэлесерыял.
15.35 "Незвычайны матч". Мультфільм.
16.00 "Залаты сонъ". Дак. фільм.
17.40 "Выбраныя месцы з..." Аляксандр Кушнер.
17.55 "Сенсацыя! Сенсацыя? Сенсацыя".
18.20 Вадзім Вернік у праграме "Хто там..."
18.50 Былое ў асобах. "Барыс Савінкаў: вопыты смерці".
19.45 "Добрай ночы, малышы!"
20.00 "Царская ложа". Фестываль рускай музыкі ў Лісабоне.
20.40 "Вайна і мір". Маст. фільм.
22.10 Э. Грыг — Д. Элінгтан "Пер Гюнт".

НТБ

5.00, 6.00, 7.00 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.25, 7.20 Крымінал.
5.30, 6.35, 7.25 У запас.
5.40, 6.45, 7.40 Карданны вал.
5.45 Мультфільм.
7.50 Баявік "Салдаты ўдачы".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 Камедыя "Бумбараш".
10.45 Мультфільм "Чые ў лесе шышкі?"
11.25 Дэтэктыў "Спосаб забойства".
12.50 Мультфільм "Хто сказаў "мяу?"
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.30 "Вуліца Сезам".
15.55 "Яе звалі Нікіта". Маст. фільм.
16.55 Баявік "Народжаны злодзеем".
18.30 Крымінал.
18.55 Баявік "Усё тое, аб чым мы так доўга марылі".
21.50 "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
22.35 Дэтэктыў "Кайф".

СТБ

6.00 "Паўзучае войска".
6.30 "Кот па мянушцы Ік".
7.00 "Пітэр Пэн".
7.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Дыскаверы" на СТБ.
8.50 Віртуальны свет.
9.00 Камедыя "Кадрыль".
11.00 "Клуб "Белы папугай".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Еўропа сёння".
12.45 "Паэт у Расіі больш, чым паэт".
13.50 "Парыжскі антыквар". Тэлесерыял.
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
15.30 "Кот па мянушцы Ік".
16.00 "Пітэр Пэн".
16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
16.50 Лікбезспажыўсаюз" прадстаўляе...
17.00 "Чарцяня". Тэленавела.
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Баявік "Маўклівы паляўнічы".
21.35 "Парыжскі антыквар".
23.00 "Праспект-200".
23.15 Навіны "СТБ—24 гадзіны"
23.30 "Віртуальны свет".
23.40 Мінск на перакрыжаванні стагоддзяў.
23.45 Драма "Бітнікі".

СУБОТА, 8 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.10 Існасць.
7.40 Серыял "Рака надзеі". 1-я серыя.
8.30 Мультфільмы.
9.10 Індыйскае кіно. "Навекі твая". 1-я серыя.
10 45 Ваша лата.
11.25 Каралеўскае паляванне.
11.50 Перадача для дачнікаў.
12.20 "Максім Галкін і сябры". Перадача 1-я.
12.50 Відэафільм "Галасы". Частка 1-я.
13.20 "Інспектар Шыманскі". 1-я серыя "Кроўныя браты".
15.15 Сталіца.
15.40 Здароўе.
16.05 Гандбол. СКА (Мінск) — "Сцяуа" (Бухарэст). У перапынку — З дакладных крыніц.
17.40 Дэтэктыўны серыял "Сышчыкі". 1-я серыя.
18.30 Лёс чалавека. "Мікаэла".
19.20 "На перакрыжаваннях Еўропы". Тэлефестываль беларускай песні.
20.45 Формула стварэння "Шляхі-дарогі".
21.00 Панарама.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.00 Тайныя спружыны палітыкі. Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
22.25 Камедыя "Доктар Т. і яго жанчыны".
0.20 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

7.55 Слова пастыра. Мітрапаліт Кірыл.
8.10 Анастасія Завалокіна. "Бацькаў гармонік".
8.50 Бібліяманія.
9.10 Смак.
9.30 Смехапанарама Яўгенія Петрасяна.
10.05 Здароўе.
10.50 У свеце жывёл.
11.30 "Каб памяталі..." Люсьена Аўчыннікава. Вядучы — Леанід Філатаў.
12.10 Меладрама "Непрыкаяны".
14.10 Дэтэктыў. "Місіс Брэдлі: Смерць за кулісамі".
15.05 "Усё пра Мікі Мауса".
15.3 "З лёгкай парай!" у гасцях у Міхаіла Еўдакімава.
16.00 Вялікае мыццё.
17.20 Дэтэктыў "Брыльянты для дыктатуры пралетарыяту".
20.00 Час.
20.40 Камедыя "Уцекачы".
22.30 Дэтэктыў "Два Джэйкі".

РАСІЯ

7.00 "Тата, мама, я — спартыўная сям'я".
7.45 "Тэлепузікі".
8.10 "Залаты ключ".
8.30 Фільм "Камандзіроўка".
9.55 Добрай раніцы, краіна!
10.40 "Сто да аднаго". Тэлегульня.
11.30 Сам сабе рэжысёр.
12.00 Прыгодніцкі маст. фільм "Загублены свет. Крыніца".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Дэтэктыў "Тракцір на Пятніцкай".
15.00 "Вечары ў Політэхнічным". Андрэй Бітаў.
15.50 "І даўжэй стагоддзя..." Праграма Уладзіміра Малчанава.
16.25 "Прэс-клуб".
17.00 Мая сям'я.
17.55 "Аншлаг".
19.35 Вострасюжэтны фільм "Ільвінае сэрца".
21.45 Камедыя "Новы Адэон".
23.20 Рамантычная камедыя "Дарэмныя намаганні кахання".

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.05 Мультфільм.
9.50 "Вуглы манежа".
10.15 "Бабуліны рэцэпты".
10.30 Залаты п'едэстал. Вячаслаў Іваноў.
11.00 Графаман.
11.25 "Звоняць, адчыніце дзверы". Маст. фільм.
12.40 "Ну, пачакай!" Мультфільм.
13.10 Архітэктурная галерэя.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 "Час музыкі". Тэлечасопіс.
14.10 "Адысея Аляксандра Вярцінскага". Дак. фільм.
15.00 Тэлетэатр. Класіка. Віктар Рыжкоў на ТБ.
15.55 "Равеснiцы". Маст. фільм.
17.30 "Вакзал мары". Ю. Башмет.
18.00 Сферы. Міжнародны агляд.
18.40 "Гусарская балада". Маст. фільм.
20.15 "Блеф-клуб".
21.20 "Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё".
21.25 Дом акцёра. "Традыцыі. Успаміны пра будучыню".
22.05 "Пазнаючы белы свет". Маст. фільм.

НТБ

6.55 Анонс дня.
7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.20 "Новыя прыгоды Супермэна".
8.20 "Палундра".
9.15 "Чыстасардэчнае прызнанне".
9.45 "Раслiннае жыццё". Праграма Паўла Лабкова.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.25 Камедыя "Водпуск за свой кошт".
14.15 "Крымінальная Расія".
15.30 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.00 Камедыя "Дзіця напракат".
18.40 "Прафесія — рэпарцёр". Руслан Гусараў "Лезгінка".
19.10 Баявік "Салдат Джэйн".
21.50 Трылер "Мёртвы штыль".
23.50 Маст. фільм "Дробны бес".

СТБ

7.00 Музычны канал.
7.30 "Сімпсоны".
8.00 "Інспектар Геджэт".
8.30 "Аўтапанарама".
9.00 Баявік "Маўклівы паляўнічы".
11.15 "Святло і цень". Праграма пра мастацкую фатаграфію.
11.30 "Экзотыка".
11.45 "Кіно пра кіно": "Аб К'юкоры". Дак. фільм, частка 1-я.
12.45 "Перакрыжаванне".
13.05 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
13.20 Камедыя "Маленькі гігант вялікага секса".
15.15 "Хто я..."
15.30 "Прывітанне, доктар".
15.45 "Аўтапанарама".
16.00 "Інспектар Геджэт". Мультфільм.
16.30 "Джын Джын з краіны Пандаленд". Мультфільм.
17.00 "Бафі". Тэлесерыял.
18.00 Маст. фільм.
19.30 "Гадзіна пік".
20.30 "Праспект-200".
20.45 Музыка на СТБ.
21.20 Маст. фільм "Зацяжны скачок".
23.40 Мультфільм.
0.10 Начны музычны канал.
0.45 "Начная размова з Аляксеем Лушніковым".

НЯДЗЕЛЯ, 9 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны.
7.20 "Рака надзеі". 2-я серыя.
8.05 "Аграсвет".
8.30 Арсенал.
9.10 Індыйскае кіно. "Навекі твая". 2-я серыя.
10.45 Тэлевітамін.
11.15 "Усё нармальна, мама!"
11.55 Мультыклуб.
12.20 Фільм-казка. "Прыгоды Бураціна". 1-я і 2-я серыі.
14.35 "Вясёлка над Віцебскам". Дзіцячы ансамбль песні і танца "Русь".
15.15 Меладрама "Забытая мелодыя для флейты".
17.30 Крымінальнае дасье.
18.00 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
18.30 "Час мясцовы". Рэпартажы з правінцыі.
19.00 Планета "АРТ".
19.40 Тэлебарометр.
20.00 Рэзананс.
20.50 "Карона Расійскай імперыі, або Зноў няўлоўныя". 1-я і 2-я серыі.
23.00 Спорт-кур'ер.
23.10 "Жулі Леско". 1-я серыя.

ГРТ

7.35 Дысней-клуб: "Русалачка".
8.00 Смачныя гісторыі.
8.15 "Паскораная дапамога".
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі" з Дзм. Крыловым.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Клуб падарожнікаў.
10.50 Ранішняя пошта.
11.20 "Чорная метка Сільвестра". Справа 1998 года.
11.50 "Самі з вусамі".
12.20 Камедыя "Год цяляці".
14.10 Дэтэктыў. "Місіс Брэдлі: Узыход Месяца".
15.10 Дысней-клуб: "Чорны плашч".
15.35 Разумніцы і разумнікі.
16.00 Жывая прырода. "Праўда аб акулах".
17.20 "Вадалазы". Спецрэпартаж.
17.40 Камедыя "Дамы запрашаюць кавалераў".
19.15 Баявік "Блэйд".
21.30 Часіны.
22.50 "Тысячагоддзе".
23.40 Фільм "Пасажыр дажджа".

РАСІЯ

7.05 "Тата, мама, я — спартыўная сям'я.
7.50 Рускае лата.
8.40 Усерасійская латарэя "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна!
10.00 "Аншлаг".
10.55 "Гарадок"
11.30 Фільм "Мама выйшла замуж".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёлу.
14.20 "Вакол свету".
15.20 Камедыя "Грандатэль".
17.20 Дэтэктыў "Марасейка, 12". Фільм 5-ы. "Ген смерці". 2-я серыя.
19.35 Авантурная камедыя "Геній".
22.40 Лёгкая атлетыка. Фінал. Гран-пры IAAF. Перадача з Мельбурна.

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.05 "Каралеўства крывых люстэрак".
10.30 Ток-шоу "Наўздагад". Пётр Фаменка.
11.00 Тым часам.
11.25 "Шумны дзень". Маст. фільм.
13.10 "Улада факта". Невядомы Дзяржынскі. Частка 1-я.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 Магія кіно.
14.00 "Адысея Аляксандра Вярцінскага". Дак. фільм.
14.55 Мультфільмы.
15.25 Дж. Вердзі "Травіята". Фільм-опера.
17.30 Кінапанарама.
18.10 "Справа была ў Пянькове". Маст. фільм.
19.50 Дзяніс Мацуеў выконвае Канцэрт 1 П. Чайкоўскага.
20.30 Нядоўгія гісторыі.
21.20 "Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё".
21.25 "Блукаючы агеньчык". Маст. фільм.

НТБ

6.55 Анонс тыдня.
7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.20 "Новыя прыгоды супермэна".
8.20 "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
9.15 Да Дня танкіста. Фільм "Танк "Клім Варашылаў-2".
11.25 "Адзін дзень". Праграма К. Набутава.
12.00 Камедыя "Сцеражыся аўтамабіля!".
13.50 Мультфільм.
14.20 Падарожжы натураліста.
15.20 Вялікія бацькі.
16.00 Вочная стаўка.
16.30 Баявік "Ваўкадаў".
19.00 Надоечы.
20.20 Лялькі.
20.40 Баявік "Забойцы".
23.20 Часопіс Лігі Чэмпіёнаў.
23.55 Маст. фільм "Сатырыкон Феліні".

СТБ

7.00 Музычны канал.
7.30 "Сімпсаны".
8.00 "Гадзіна пік".
9.00 Камедыя "Жандар у Нью-Йорку"
11.30 "Прывітанне, доктар".
11.45 "Кіно пра кіно". "Аб К'юкоры". Дак. фільм.
12.45 "Радыё-кропка". Музычна-забаўляльная праграма.
13.20 Баявік "Дэзерцір".
14.55 "Блізкі круг". Аўтарская праграма Ксеніі Ларынай.
15.30 "Кірава, 17".
15.45 "Кінаафіша Мінска".
16.00 "Інспектар Геджэт". Мультфільм.
16.30 "Джын Джын з краіны Пандаленд". Мультфільм.
17.00 "Баці".
18.00 Маст. фільм.
19.30 "168 гадзін Мінска".
20.30 "Праспект-200".
20.45 Музыка на СТБ.
21.10 Трылер "Уваскрэсенне".
23.35 Начны музычны канал.

Упраўленне адукацыі Мінскага аблвыканкама і педагагічная грамадскасць вобласці выказваюць шчырае спачуванне ВАЛНІСТАМУ Яўгенію Гаўрылавічу, загадчыку абласной фільматэкі, ветэрану Вялікай Айчыннай вайны, у сувязі з напаткаўшым яго цяжкім горам — заўчаснай смерцю СЫНА Уладзіміра.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намесніка галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі —36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць свае прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №4675
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 31.8.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.